

Høringsnotat

Forslag til endringer i arbeids- og velferdsforvaltningsloven, lov om Statens pensjonskasse, sosialtjenesteloven, lov om pensjonstrygd for sjømenn og lov om pensjonstrygd for fiskere (behandling av personopplysninger)

Arbeids- og sosialdepartementet

Høringsfrist 14. januar 2020

Innhold

1	Innledning og bakgrunn.....	4
2	Gjeldende rett	6
2.1	Personvernforordningen og personopplysningsloven.....	6
2.1.1	Generelt	6
2.1.2	Grunnprinsipper for behandling av personopplysninger.....	7
2.1.3	Behandlingsgrunnlag.....	7
2.1.4	Helautomatiserte avgjørelser.....	9
2.1.5	Særskilt om behandling av personopplysninger om barn	10
2.2	Innhenting og behandling av personopplysninger i Arbeids- og velferdsetaten.....	10
2.2.1	Oversikt over de ordningene Arbeids- og velferdsetaten administrerer ..	10
2.2.2	Adgangen til å innhente og behandle personopplysninger i Arbeids- og velferdsetaten.....	11
2.2.3	Særskilt om automatiserte avgjørelser i Arbeids- og velferdsetaten.....	15
2.3	Innhenting og behandling av personopplysninger – kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen	17
2.3.1	Generelt om adgangen til å behandle personopplysninger i kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen.....	17
2.3.2	Innhenting av opplysninger etter sosialtjenesteloven.....	17
2.3.3	Behandling av personopplysninger etter sosialtjenesteloven.....	18
2.4	Innhenting og behandling av personopplysninger i Statens pensjonskasse	18
2.4.1	Pensjonsordninger	18
2.4.2	Boliglån og gruppeliv	20
2.4.3	Erstatningsordninger ved personskade.....	21
2.4.4	Særskilt om automatiserte avgjørelser i Statens pensjonskasse	22
2.4.5	Særskilt om analyser, statistikk, datavarehus og testdata i Statens pensjonskasse	23
2.5	Innhenting og behandling av personopplysninger i Pensjonstrygden for sjømenn.....	23
2.6	Innhenting og behandling av personopplysninger i pensjonstrygden for fiskere	24
3	Departementets vurdering og forslag	25
3.1	Behovet for et supplerende rettsgrunnlag	25
3.2	Hjemmel for helautomatiserte avgjørelser.....	26
3.2.1	Generelt	26

3.2.2	Egnede tiltak som ivaretar den registrertes rettigheter og friheter	28
3.2.3	Automatiserte avgjørelser basert på særlige kategorier personopplysninger	29
3.3	Endringer i arbeids- og velferdsforvaltningsloven	29
3.3.1	Innhenting og behandling av personopplysninger	29
3.3.2	Helautomatiserte avgjørelser	31
3.3.3	Viderebehandling til andre formål	31
3.4	Endringer i sosialtjenesteloven	32
3.5	Endringer i lov om Statens pensjonskasse	33
3.5.1	Innledning	33
3.5.2	Formålsbestemmelse	33
3.5.3	Innhenting og behandling av personopplysninger – pensjon	34
3.5.4	Innhenting og behandling av personopplysninger – boliglån	36
3.5.5	Innhenting og behandling av personopplysninger – erstatning for personska- de	36
3.5.6	Særskilt om tilgang til Folkeregisteret	37
3.5.7	Helautomatiserte avgjørelser	37
3.5.8	Særskilt om helautomatisert behandling av saker om uførepensjon	38
3.5.9	Viderebehandling av personopplysninger	38
3.6	Endringer i lov om pensjonstrygd for sjømenn	42
3.7	Endringer i lov om pensjonstrygd for fiskere	43
4	Nærmere regler i forskrift	44
5	Personvernkonsekvenser	45
6	Økonomiske og administrative konsekvenser	47
7	Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget	47
7.1	Endringer i lov om pensjonstrygd for sjømenn	47
7.2	Endringer i lov om Statens pensjonskasse	49
7.3	Endringer i lov om pensjonstrygd for fiskere	52
7.4	Endringer i arbeids- og velferdsforvaltningsloven	54
7.5	Endringer i sosialtjenesteloven	54
	Forslag til lovendringer	55

1 Innledning og bakgrunn

Arbeids- og sosialdepartementet sender med dette på høring forslag til endringer i arbeids- og velferdsforvaltningsloven, sosialtjenesteloven, lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonstrygd for sjømenn og lov om pensjonstrygd for fiskere.

Bakgrunnen for forslaget er den nye personvernforordningen i EU (Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2016/679, heretter personvernforordningen eller forordningen) som også er innlemmet i EØS-avtalen. Ny personopplysningslov, 15. juni 2018 nr. 38 gjør forordningen til norsk rett ved inkorporasjon, det vil si at forordningen gjøres gjeldende som norsk rett gjennom en henvisningsbestemmelse i personopplysningsloven, som trådte i kraft 20. juli 2018.

Forordningen erstatter EUs personverndirektiv 95/46/EC, som var implementert i norsk rett gjennom tidligere personopplysningslov av 2000.

Forordningen er omfattende og inneholder blant annet

- grunnleggende prinsipper og vilkår for å behandle personopplysninger
- rettigheter for enkeltpersoner
- plikter for behandlingsansvarlige og databehandlere
- vilkår for overføring av personopplysninger over landegrensene
- regler om tilsyn og sanksjoner

Personvernforordningens formål, systematikk, terminologi og grunnprinsipper, samt materielle regler er i betydelig grad en videreføring av personverndirektivet fra 1995. Samtidig innebærer reglene en del endringer, både på detaljnivå og av mer grunnleggende karakter. På flere punkter innebærer de nye reglene en styrking av personvernet til de registrerte. Utover å inkorporere forordningen, gir den nye personopplysningsloven også en rekke bestemmelser som supplerer reglene i forordningen.

For at arbeids- og velferdsforvaltningen, Statens pensjonskasse, Pensjonstrygden for sjømenn og Garantikassen for fiskere skal kunne utbetale riktige ytelser eller gi riktige tjenester til riktig tid, og for at fylkesmannsembetene og Statens helsetilsyn skal kunne behandle klager og føre tilsyn, er det nødvendig å behandle personopplysninger.

Det rettslige grunnlaget for å behandle personopplysninger følger av de lovbestemte oppgaver som de nevnte myndighetene skal utføre. Arbeids- og velferdsforvaltningsloven, sosialtjenesteloven, lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonstrygd for sjømenn og lov om pensjonstrygd for fiskere legger rammene for hvilke og i hvilken utstrekning opplysningene kan behandles.

Arbeids- og velferdsforvaltningen, Statens pensjonskasse, Pensjonstrygden for sjømenn og Garantikassen for fiskere behandler en stor mengde opplysninger om et stort antall borgere. Departementet foreslår derfor en uttrykkelig hjemmel for behandling av personopplysninger, i tråd med forordningens anbefaling om tydelighet og forutsigbarhet.

En slik generell bestemmelse om behandling av personopplysninger medfører ikke at hjemmelsgrunnlaget utvides.

Etter forordningen er helautomatisert saksbehandling og avgjørelse tillatt dersom slik behandling er hjemlet i nasjonal rett, og det er fastsatt egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser. Arbeids- og velferdsetaten, Statens pensjonskasse og Pensjonstrygden for sjømenn foretar en økende andel automatiserte avgjørelser. Automatisering av beslutningsprosesser kan gi store effektivitetsgevinster, særlig når saksmengden er stor. Automatisering kan også bidra til økt likebehandling, siden alle som etter systemets kriterier er i samme situasjon, automatisk behandles likt. Departementet foreslår på denne bakgrunn en lovbestemmelse i arbeids- og velferdsforvaltningsloven, lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonstrygd for sjømenn og lov om pensjonstrygd for fiskere om at det skal kunne treffes avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger. I lovforslaget presiseres det at behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. I tillegg foreslås det at den helautomatiserte avgjørelsen ikke kan bygge på skjønnsmessige vilkår, med mindre avgjørelsen er utvilsom.

For at helautomatiserte avgjørelser skal være tillatt, stiller personvernforordningen artikkel 22 nr. 2 bokstav b krav om at det fastsettes egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser. Utformingen av tiltakene må være basert på en konkret vurdering av den aktuelle behandlingen. Forvaltningslovens regler om veiledningsplikt, kontradiksjon, innsyn, begrunnelse og klage må i utgangspunktet anses å være et vesentlig bidrag til å oppfylle forordningens krav om egnede tiltak. Garantiene i forvaltningsloven er minimumsgarantier, og i tillegg kan det derfor måtte kreves andre tiltak som er egnet til å redusere den økte risiko en automatisert behandling anses å medføre. Departementet forutsetter at det må foreligge tilstrekkelige kvalitetssikringsmekanismer for å sikre at opplysninger som ligger til grunn for avgjørelsen er riktige og dekkende. Hva som kreves av egnede tiltak, må vurderes i lys av betydningen som behandlingen har for den enkelte, holdt opp imot samfunnets og forvaltningens behov.

Personopplysninger kan etter forordningen viderebehandles til andre formål som er forenlig med formålet opplysningene opprinnelig er samlet inn for, men de kan i utgangspunktet ikke viderebehandles til andre uforenlige formål. Slik viderebehandling krever særskilt hjemmel i lov. Hvorvidt det nye formålet er forenlig med det opprinnelige formålet vil avhenge av en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Departementet foreslår derfor at det for Statens pensjonskasse, Pensjonstrygden for sjømenn og Garantikassen for fiskere tas inn uttrykkelige bestemmelser om at personopplysninger som er innhentet for å vurdere om vilkårene for ytelser mv. er til stede, også skal kunne behandles til bruk for å forbedre informasjonen til medlemmene, statistikk og analyse, samt for testing og utvikling av IT-systemer. Opplysningenes omfang og art i arbeids- og velferdsforvaltningen krever en annen og bredere tilnærming, og viderebehandling av opplysninger på dette området vil derfor bli behandlet i et senere høringsnotat.

Departementet mener det kan være behov for ytterligere og mer detaljerte regler om behandling av personopplysninger som det ikke er naturlig å regulere i lov. Det foreslås derfor at departementet kan gi nærmere regler i forskrift om behandling av opplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling til andre formål, utlevering, registerføring og tilgang til registre. Slike utdypende bestemmelser egner seg etter departementets syn best i forskrifts form da utformingen kan bli både detaljert og omfangsrik.

Behandling av personopplysninger innebærer et inngrep i personvernet til borgerne i den forstand at de selv ikke kan bestemme over sine egne personopplysninger. Opplysningene er imidlertid helt nødvendige for at de aktuelle myndighetene skal kunne behandle krav om ytelser og tjenester, og for at den enkelte sikres disse i samsvar med de respektive lovene. Departementet forutsetter at de aktuelle myndighetene sørger for at personopplysningene er korrekte og oppdaterte, at de underlegges tilstrekkelig informasjonssikkerhet og at de slettes når formålet er oppfylt. Arbeids- og velferdsforvaltningen, Statens pensjonskasse, Pensjonstrygden for sjømenn og Garantikassen for fiskere må ha strenge og detaljerte retningslinjer for behandling av personopplysninger som ivaretar kravene i personvernforordningen ettersom de behandler en stor mengde opplysninger.

Ved å etablere tydelige lovhjemler avskjæres eventuelle tvils- og tolkningsspørsmål som følger av dagens rettslige utgangspunkt, og slik sett vil forslaget bidra til effektivisering. Det er imidlertid vanskelig å anslå ressursbruk og besparelser nærmere, men det legges til grunn at forslaget ikke vil ha vesentlige økonomiske konsekvenser og vil kunne gjennomføres innenfor gjeldende rammer.

2 Gjeldende rett

2.1 Personvernforordningen og personopplysningsloven

2.1.1 Generelt

Forordningen skal verne fysiske personers grunnleggende rettigheter og friheter ved behandlingen av personopplysninger, samtidig som den skal sikre fri flyt av personopplysninger mellom medlemsstatene. Personopplysningsloven av 2018 gjør forordningen til norsk rett ved inkorporasjon, og den utfyller bestemmelsene i forordningen. Det er i tillegg adgang til å utfylle det generelle personopplysningsregelverket i særlovgivning med mer spesifikke regler, jf. forordningen artikkel 6 nr. 2.

Personopplysninger defineres i forordningen som enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person, jf. forordningen artikkel 4 nr. 1.

Med "behandle" menes enhver operasjon eller rekke av operasjoner som gjøres med personopplysninger – automatisert eller ikke – som innsamling, registrering, organisering, strukturering, lagring, tilpasning eller endring, gjenfinning, konsultering, bruk, utlevering ved overføring, spredning eller andre former for tilgjengeliggjøring, sammenstilling eller samkjøring, begrensning, sletting eller tilintetgjøring, jf. forordningens artikkel 4 nr. 2.

2.1.2 Grunnprinsipper for behandling av personopplysninger

Forordningen fastsetter i artikkel 5 nr. 1 bokstav a til f sju grunnprinsipper for behandling av personopplysninger. Prinsippene henger sammen, og angir rammer og krav som må følges ved enhver behandling av personopplysninger. Det følger av artikkelen at den behandlingsansvarlige må kunne dokumentere at disse prinsippene overholdes. All behandling av personopplysninger må være lovlig, rettferdig og åpen. Det betyr blant annet at det må foreligge et gyldig rettslig grunnlag før behandling av personopplysninger kan skje, et såkalt behandlingsgrunnlag.

Personopplysninger kan kun samles inn til spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigete formål. Konkrete formålsangivelser er særlig viktig da det er forbud mot å behandle opplysninger videre for formål som er å regne som uforenlige med det opprinnelige formålet. Forenlighetsvurderingen vil vanskeliggjøres dersom formålet er for vidt angitt. Med et uttrykkelig angitt og konkret formål vil det i større grad være enkelt å angi hvilke personopplysninger som er adekvate, nødvendige og relevante for å oppfylle formålet (prinsippet om dataminimering).

Tilsvarende gjelder prinsippet om lagringsbegrensning, som krever at opplysninger skal slettes når formålet er oppfylt. For øvrig fremgår det av artikkel 5 at personopplysningene skal være korrekte og oppdaterte, og at de skal underlegge tilstrekkelig informasjonssikkerhet.

Det følger av artikkel 6 nr. 2 at den behandlingsansvarlige er ansvarlig for og må kunne påvise at disse prinsippene overholdes. Dette omtales gjerne som ansvarlighetsprinsippet.

2.1.3 Behandlingsgrunnlag

2.1.3.1 Generelt

For å kunne behandle personopplysninger kreves det et behandlingsgrunnlag.

Reglene om behandlingsgrunnlag følger av forordningen artikkel 6, som sier at behandlingen bare er lovlig dersom ett av vilkårene i nr. 1 bokstav a til f er oppfylt, hvorav bokstav c og e er mest aktuelle, se nedenfor.

Som tidligere personopplysningslov, gir forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c grunnlag for behandling som er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige. Artikkel 6 nr. 1 bokstav e gir adgang til behandling når dette er "nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt".

Artikkel 6 nr. 3 har følgende ordlyd:

"3. Grunnlaget for behandlingen nevnt i nr. 1 bokstav c) og e) skal fastsettes i

a) unionsretten eller

b) medlemsstatens nasjonale rett som den behandlingsansvarlige er underlagt.

Formålet med behandlingen skal være fastsatt i nevnte rettslige grunnlag eller, når det gjelder behandlingen nevnt i nr. 1 bokstav e), være nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt. Nevnte rettslige grunnlag kan inneholde særlige bestemmelser for å tilpasse anvendelsen av reglene i denne forordning, blant annet de generelle vilkårene som skal gjelde for lovligheten av den behandlingsansvarliges behandling, hvilken type opplysninger som skal behandles, berørte registrerte, enhetene som personopplysningene kan utleveres til, og formålene med dette, formålsbegrensning, lagringsperioder samt behandlingsaktiviteter og framgangsmåter for behandling, herunder tiltak for å sikre lovlig og rettferdig behandling, slik som dem fastsatt med henblikk på andre særlige behandlingssituasjoner som nevnt i kapittel IX. Unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett skal oppfylle et mål i allmennhetens interesse og stå i et rimelig forhold til det berettigede målet som søkes oppnådd."

Det følger altså av artikkel 6 nr. 3 at grunnlaget for "behandlingen" nevnt i nr. 1 bokstav c og e "skal fastsettes" i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett. Dette innebærer at artikkel 6 nr. 1 bokstav c eller e ikke alene kan utgjøre behandlingsgrunnlaget, men at den behandlingsansvarlige i tillegg må kunne vise til et supplerende rettsgrunnlag for behandlingen i unionsretten eller nasjonal rett som den behandlingsansvarlige er underlagt. Forordningen skiller seg på dette punktet fra kravene i tidligere personopplysningslov, som ikke stilte et uttrykkelig krav om et slikt supplerende rettsgrunnlag.

Det følger videre av legalitetsprinsippet og EMK artikkel 8 at det rettslige grunnlaget må oppfylle kravet til klarhet, nødvendighet og forholdsmessighet i artikkel 5 nr. 1 bokstav a og b, samt fortalepunkt 39. Det fremgår også av forordningens fortalepunkt 41 at det rettslige grunnlaget bør være tydelig og presist, og anvendelsen bør være forutsigbar for personer som omfattes av det.

Forordningen artikkel 9 har reglene om behandling av såkalt særlige kategorier av personopplysninger. Særlige kategorier av personopplysninger er opplysninger om

- rasemessig eller etnisk opprinnelse,
- politisk oppfatning,
- religion,
- filosofisk overbevisning,
- fagforeningsmedlemskap
- genetiske og biometriske kjennetegn som entydig identifiserer en fysisk person,
- helseopplysninger, og
- en fysisk persons seksuelle forhold eller seksuelle orientering

Disse personopplysningskategoriene er av natur særlig sensitive og er derfor gitt et særskilt vern, ettersom sammenhengen de behandles i, kan skape betydelige risiko for den

enkeltes grunnleggende rettigheter og friheter. Forordningen har derfor tilleggsvilkår for behandling av slike opplysninger. I henhold til artikkel 9 nr. 1 er behandling av slike personopplysninger i utgangspunktet forbudt, med mindre én av unntaksbestemmelsene i artikkel 9 nr. 2 kommer til anvendelse. I tillegg til de særlige kravene i artikkel 9 nr. 2 må det også foreligge et behandlingsgrunnlag etter artikkel 6, jf. fortalepunkt 51.

Det følger av artikkel 9 nr. 2 at nr. 1 ikke får anvendelse dersom et av vilkårene i bokstav a til j er oppfylt. Særlig aktuelt her er bokstav b, hvorefter behandlingen må være "...nødvendig for at den behandlingsansvarlige eller den registrerte skal kunne oppfylle sine forpliktelser og utøve sine særlige rettigheter på området arbeidsrett, trygderett og sosialrett". Behandlingen må dessuten være tillatt i unionsretten, nasjonal rett eller tariffavtale som gir "...nødvendige garantier for den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser".

2.1.3.2 Særlig om nødvendighetskravet

Artikkel 6 nr. 1 bokstav e oppstiller et nødvendighetskrav:

"e) behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt,"

En naturlig språklig forståelse av begrepet "nødvendig" tilsier at det avskjærer vilkårlig behandling uten relevans for saken. Dette innebærer blant annet at det ikke skal innhentes eller på annen måte behandles flere opplysninger enn det som trengs for formålene. Opplysningene skal ha saklig sammenheng med formålet eller formålene som søkes oppnådd ved behandlingen. Det er ikke tilstrekkelig at opplysningene kan være nyttige. Opplysningene må enten alene, eller sett i sammenheng med andre opplysninger, ha betydning i arbeidet eller for å utøve myndighet.

2.1.4 Helautomatiserte avgjørelser

Forordningen artikkel 22 gir særskilte regler for noen behandling av personopplysninger ved helautomatiserte avgjørelser. Den enkelte har i utgangspunktet rett til å ikke være gjenstand for avgjørelser som *utelukkende* baserer seg på automatisert saksbehandling og som har rettsvirkning for eller på tilsvarende måte i betydelig grad påvirker vedkommende, med mindre en av unntaksbestemmelsene kommer til anvendelse, jf. artikkel 22 nr. 1 og 2.

For at en automatisert avgjørelse skal omfattes av artikkel 22, må det for det første skje en behandling av personopplysninger. For det andre må avgjørelsen "utelukkende være basert" på automatisert behandling. Det betyr at delvis automatiserte avgjørelser ikke omfattes. For det tredje må avgjørelsen ha "rettsvirkning" eller "på tilsvarende måte betydelig påvirke" vedkommende. For eksempel vil enkeltvedtak ha slik virkning for den enkelte.

Etter artikkel 22 nr. 2 bokstav b kan det gjøres unntak fra artikkel 22 nr. 1 dersom avgjørelsen er tillatt i henhold til medlemsstatenes nasjonale rett som den behandlingsansvarlige er underlagt, såfremt det er fastsatt "egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser". I henhold til fortalepunkt 71 bør

slike garantier omfatte spesifikk informasjon til den registrerte og rett til menneskelig inngripen, til å uttrykke synspunkter, til å få en forklaring på avgjørelser truffet etter automatisert behandling og til å klage over avgjørelsen.

Etter artikkel 22 nr. 4 kan automatiserte avgjørelser ikke bygge på "særlige kategorier personopplysninger", med mindre behandlingen er nødvendig av hensyn til "viktige allmenne interesser" etter artikkel 9 nr. 2 bokstav g og det er innført egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser.

2.1.5 Særskilt om behandling av personopplysninger om barn

Som etter tidligere personvernregler, er utgangspunktet etter forordningen at barn og voksne har samme rettigheter i forbindelse med behandling av personopplysninger. Forordningen inneholder enkelte spredte artikler og fortalepunkter om behandling av barns personopplysninger, men gir ingen samlet enhetlig regulering av temaet.

Fortalepunkt 38 fastslår at barns personopplysninger på generelt grunnlag fortjener et særlig vern, ettersom barn kan være mindre bevisst på aktuelle risikoer, konsekvenser og garantier samt på de rettigheter de har når det gjelder behandling av personopplysninger.

Reglene om automatisering i artikkel 22 skiller ikke mellom voksne og barn. I talepunkt 71 gis det imidlertid uttrykk for at helautomatiserte avgjørelser ikke bør gjelde barn. Da denne formuleringen ikke er avspeilet i selve artikkelen, antas derfor ikke dette å utgjøre et absolutt forbud mot denne form for behandling i forbindelse med barn, se Artikkel 29-gruppens¹ uttalelse WP251rev.01 avsnitt V Børn og profilering. Artikkel 29-gruppen anbefaler på denne bakgrunn at behandlingsansvarlige som hovedregel ikke bør påberope seg unntakene i artikkel 22 nr. 2 for barn.

Artikkel 29-gruppen gir videre uttrykk for at det kan være visse situasjoner hvor det er nødvendig å treffe helautomatiserte avgjørelser som har rettsvirkning for eller på tilsvarende måte betydelig påvirker barn, for eksempel for å beskytte deres velferd. I så fall kan behandlingen foretas blant annet etter unntaket i artikkel 22 nr. 2 bokstav b. I disse tilfeller må den behandlingsansvarlige fastsette egnede tiltak som effektivt beskytter rettighetene og de legitime interessene til barnet.

2.2 Innhenting og behandling av personopplysninger i Arbeids- og velferdsetaten

2.2.1 Oversikt over de ordningene Arbeids- og velferdsetaten administrerer

I tillegg til folketrygdloven forvalter Arbeids- og velferdsetaten en rekke andre lover. Nedenfor nevnes de viktigste lovene:

¹Artikkel 29-gruppen er EUs tidligere rådgivende organ i personvernspørsmål, etablert med hjemmel i artikkel 29 i direktiv 95/46/EF om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger.

- Lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere
- Lov 14. desember 1973 nr. 61 om statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v.
- Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre
- Lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott
- Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap
- Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester
- Lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre
- Lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd
- Lov 10. desember 2004 nr. 76 om arbeidsmarkedstjenester
- Lov 29. april 2005 nr. 21 om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg
- Lov 19. februar 2010 nr. 5 om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor
- Lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse
- Lov 6. juni 2014 nr. 19 om stans i utbetalinga av offentlege ytingar og barnebidrag når ein av foreldra har bortført eit barn til utlandet

2.2.2 Adgangen til å innhente og behandle personopplysninger i Arbeids- og velferdsetaten

2.2.2.1 Generelt

Lov 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen inneholder blant annet bestemmelser om Arbeids- og velferdsetaten og dens hovedoppgaver. Etter loven § 4 skal etaten forvalte arbeidsmarkedsloven, folketrygdloven, med unntak av kapittel 5 om helsetjenester, og andre lover hvor oppgaver er lagt til etaten, og sikre rett ytelse til den enkelte. Etaten har ansvaret for å følge opp og kontrollere tjenester, ytelser og utbetalinger. For å kunne utøve dette ansvaret trenger etaten en rekke personopplysninger om brukerne, slik som opplysninger om arbeidsforhold, lønnsinntekter, familiesituasjon, helseopplysninger mv.

Arbeids- og velferdsetatens grunnlag for behandling av personopplysninger ved forvaltning av ytelse- og tjenestoområdet følger av personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e ("...utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt") sammenholdt med et supplerende rettsgrunnlag, jf. artikkel 6 nr. 3 som har følgende ordlyd:

"3. Grunnlaget for behandlingen nevnt i nr. 1 bokstav c) og e) skal fastsettes i

a) unionsretten eller

b) medlemsstatens nasjonale rett som den behandlingsansvarlige er underlagt.

Formålet med behandlingen skal være fastsatt i nevnte rettslige grunnlag eller, når det gjelder behandlingen nevnt i nr. 1 bokstav e), være nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt. Nevnte rettslige grunnlag kan inneholde særlige bestemmelser for å tilpasse anvendelsen av reglene i denne forordning, blant annet de generelle vilkårene som skal gjelde for lovligheten av den behandlingsansvarliges behandling, hvilken type opplysninger som skal behandles, berørte registrerte, enhetene som personopplysningene kan utleveres til, og formålene med dette, formålsbegrensning, lagringsperioder samt

behandlingsaktiviteter og framgangsmåter for behandling, herunder tiltak for å sikre lovlig og rettferdig behandling, slik som dem fastsatt med henblikk på andre særlige behandlingssituasjoner som nevnt i kapittel IX. Unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett skal oppfylle et mål i allmennhetens interesse og stå i et rimelig forhold til det berettigede målet som søkes oppnådd."

Det supplerende rettsgrunnlaget følger av lovreguleringen av de oppgavene som Arbeids- og velferdsetaten skal utføre. Lovreguleringen angir både formål og saksbehandlingsregler, og oppstiller rammer for behandlingen gjennom detaljerte beskrivelser av enkeltpersoners rettigheter, fastsettelse av vilkår, hvem personopplysninger kan innhentes fra mv.

2.2.2.2 Folketrygdloven

Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd har som formål å gi økonomisk trygghet ved å sikre inntekt og kompensere for særlige utgifter ved arbeidsløshet, svangerskap og fødsel, aleneomsorg for barn, sykdom og skade, uførhet, alderdom og dødsfall. Folketrygden skal videre bidra til utjevning av inntekt og levekår over den enkeltes livsløp og mellom grupper av personer. Folketrygden skal også bidra til hjelp til selvhjelp.

Det enkelte stønadskapitlet i folketrygdloven angir formålet med den ytelsen som reguleres. Deretter følger vilkårene som må være oppfylt for at ytelsen kan innvilges (inngangsvilkårene), beregningsbestemmelser og opphørsbestemmelser. For behandling av krav om ytelser etter folketrygdloven gjelder de generelle saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven med de særlige saksbehandlingsreglene som er gitt i folketrygdloven kapittel 21.

Etter folketrygdloven § 21-4 har Arbeids- og velferdsetaten rett til å innhente de opplysningene som er nødvendige for å kontrollere om vilkårene for en ytelse er oppfylt, vil kunne være oppfylt eller har vært oppfylt i tilbakelagte perioder, eller for å kontrollere utbetalinger etter en direkte oppgjørsordning. Opplysninger kan innhentes fra helsepersonell, andre som yter tjenester forutsatt at de gjør det for trygdens regning, arbeidsgiver, tidligere arbeidsgiver, tilbyder av posttjenester, utdanningsinstitusjon, barnetilsynsordning, offentlig virksomhet, Folkeregisteret, pensjonsinnretning, forsikringsselskap og annen finansinstitusjon og regnskapsfører.

Hvem det kan innhentes nødvendig informasjon fra er uttømmende regulert i bestemmelsen. Adgangen til å innhente opplysninger etter første og andre punktum omfatter også opplysninger om andre enn stønadsmottakeren. Bestemmelsen gjelder både ved behandlingen av ordinære krav om folketrygdytelser, men også for saker hvor det foreligger rimelig grunn til mistanke om feilutbetalinger og trygdemisbruk. I sistnevnte tilfelle gjelder også § 21-4 a, som gir en videre adgang til å innhente nødvendige opplysninger til kontrollformål. Hvilke opplysninger som er "nødvendige" å innhente i den enkelte stønadssak, er betinget av hvilket faktum som må sannsynliggjøres i vurderingen av om stønadsvilkårene i de respektive stønadskapitlene i folketrygdloven er oppfylt. Ofte vil det være behov for særlige kategorier personopplysninger, som for eksempel helseopplysninger.

Etter folketrygdloven § 21-3 første ledd plikter en person som krever en ytelse å gi de opplysninger og levere de dokumenter som er nødvendige for at Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer skal kunne vurdere om vedkommende har rett til ytelsen. Den som mottar en ytelse, plikter å underrette etaten om endringer i forhold som kan være avgjørende for om vedkommende fortsatt har rett til ytelsen eller for å kunne kontrollere ytelsens størrelse.

Opplysninger som Arbeids- og velferdsetaten kan be om fra arbeidsgiver etter folketrygdloven § 21-4 for å kunne behandle saker om ytelser etter kapitlene 8, 9 og 14, skal gis elektronisk til Arbeids- og velferdsetaten. Disse opplysningene skal ikke rapporteres gjennom a-ordningen.

2.2.2.3 Andre stønadslover med innhentingshjemler

Arbeidsmarkedsloven

Formålet med arbeidsmarkedsloven er å bidra til å oppnå et inkluderende arbeidsliv gjennom et velfungerende arbeidsmarked med høy deltakelse og lav arbeidsledighet. Lovgivningen omfatter også tjenester for arbeidssøkere, arbeidsrådgivning, veiledning/oppfølging og arbeidsrettede tiltak med hjemmel i forskrift om arbeidsmarkedstiltak. Gjennom EURES-samarbeidet tilbyr Arbeids- og velferdsetaten formidling i hele EØS-området. Hvilke opplysninger som er "nødvendige" å innhente, er betinget av hvilket faktum som må sannsynliggjøres. Ofte vil det være behov for særlige kategorier personopplysninger, som for eksempel helseopplysninger. Det følger av arbeidsmarkedsloven § 14 at forvaltningsloven og personopplysningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i arbeidsmarkedsloven. Hvem det kan innhentes nødvendig informasjon fra, er uttømmende regulert i arbeidsmarkedsloven § 19.

Barnetrygdloven

Formålet med barnetrygd er å bidra til å dekke utgifter til forsørgelse av barn. I utgangspunktet ytes barnetrygd for barn som fødes i Norge automatisk, uten at krav må settes fram. Krav om barnetrygd må likevel fremsettes i nærmere angitte tilfeller. Ved behandlingen av saker etter barnetrygdloven gjelder reglene i forvaltningsloven, likevel slik at reglene, blant annet i folketrygdloven § 21-4, gjelder så langt de passer. Det behandles alminnelige personopplysninger som for eksempel personalia, familierelasjoner, opplysninger om inntekt, herunder trygdeytelser og opplysninger om barnehageplass. Det behandles ikke særlige kategorier personopplysninger.

Kontantstøtteloven

Formålet med kontantstøtte er å gi familiene valgfrihet med hensyn til omsorgsform for egne barn under to år. Søkeren plikter å gi de opplysningene og levere de erklæringene og attester som er nødvendige for at Arbeids- og velferdsetaten skal kunne avgjøre om vedkommende har rett til kontantstøtte, jf. kontantstøtteloven §§ 12 og 14. For behandlingen av saker om kontantstøtte gjelder reglene i forvaltningsloven, likevel slik at reglene, blant annet i folketrygdloven § 21-4, gjelder så langt de passer. Det innhentes alminnelige personopplysninger som for eksempel personalia, familierelasjoner,

arbeidsforhold, opplysninger om barnehageplass og opplysninger om inntekt. Det behandles ikke særlige kategorier personopplysninger.

Barneloven kapittel 8 om fastsettelse av barnebidrag

Foreldres eller andre foresattes forsørgingsplikt er regulert i barneloven kapittel 8. Størrelsen på barnebidraget kan enten avtales mellom foreldrene, avgjøres av bidragsfogden (Arbeids- og velferdsetaten), eller i visse tilfeller av domstolene. Offentlig bidragsfastsettelse er ment å være et tilbud der foreldrene ikke blir enige. Arbeids- og velferdsetatens adgang til å innhente opplysninger ved fastsettelse av barnebidrag er regulert i barnelova § 70 sjuende ledd, som er begrenset til opplysninger om den økonomiske situasjonen til partene (foreldrene). Bestemmelsen oppstiller en plikt for foreldrene til å bidra til sakens opplysning. For tilfeller hvor det ikke er mulig å få opplyst saken gjennom foreldrenes medvirkning, har Arbeids- og velferdsetaten hjemmel til å innhente opplysninger også fra andre. Hvem det kan innhentes nødvendig informasjon fra er uttømmende regulert i bestemmelsen. Videre må opplysningene som innhentes, være nødvendige for å kunne fastsette barnebidraget. Arbeids- og velferdsetaten kan med hjemmel i hhv. arbeids- og velferdsforvaltningslovens § 7 a og a-opplysningsloven § 8 innhente opplysninger fra folkeregisteret og a-ordningen om inntektsforhold ved fastsetting av underholdsbidrag etter barnelova.

Forskotteringsloven

Formålet med bidragsforskott er å sikre at barn får utbetalt et månedlig underholdsbidrag fra det offentlige når den bidragspliktige ikke betaler, eller betaler sent. Det følger av forskotteringsloven § 9 første ledd at forvaltningslovens alminnelige regler om saksbehandling gjelder hvis ikke annet følger av bestemmelsen. Videre framgår det av tredje ledd at den som setter fram krav om eller får utbetalt bidragsforskott, plikter å opplyse bidragsfogden om alle forhold og endringer i forhold som har betydning for retten til bidragsforskott. Bidragsfogden (Arbeids- og velferdsetaten) kan innhente nødvendige opplysninger fra arbeidsgiver mv. i samsvar med bestemmelsen i barneloven § 70 sjuende ledd og folketrygdloven § 21-4 første ledd. Med hjemmel i arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7 a kan Arbeids- og velferdsetaten innhente opplysninger fra Folkeregisteret såfremt opplysningene er nødvendige for fastsettelsen av bidragsforskott og innhentingene ligger innenfor de rettslige rammene som forskotteringsloven § 9 oppstiller.

Lov om supplerende stønad til personer med kort botid i Norge

Formålet med supplerende stønad er å garantere en minste samlet inntekt for personer som har fylt 67 år, og som har liten eller ingen pensjon fra folketrygden på grunn av kort botid i Norge. Reglene i forvaltningsloven gjelder ved behandling av krav etter loven. Videre plikter en person som søker om supplerende stønad å gi de opplysningene og levere de dokumentene som er nødvendige for at Arbeids- og velferdsetaten skal kunne vurdere kravet, jf. §18. Arbeids- og velferdsetaten kan også kreve at Skatteetaten gir opplysninger om inntekts- og formuesforhold for en person som søker om eller har fått supplerende

stønad. Arbeids- og velferdsetaten kan også kreve tilsvarende opplysninger fra og om søkerens ektefelle. Det behandles ikke særlige kategorier personopplysninger.

2.2.2.4 Særskilt om arbeids- og velferdsforvaltningsloven

Etter arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 14 a har alle som henvender seg til et Nav-kontor, og som ønsker eller trenger bistand for å komme i arbeid, rett til å få vurdert sitt bistandsbehov. Arbeids- og velferdsetaten har ansvaret for at vurderingene blir gjennomført, og at aktivitetsplanene blir utarbeidet. Retten til behovs- og arbeidsevnevurderinger kan også få konsekvenser for retten til livsoppholdsytelse etter folketrygdloven kapittel 11 om arbeidsavklaringspenger og kapittel 12 om uføretrygd. Arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 14 a synes forutsetningsvis å gi arbeids- og velferdsforvaltningen behandlingsgrunnlag for å innhente og behandle en rekke opplysninger knyttet til brukers situasjon. Bestemmelsen gir ingen spesifikk anvisning med hensyn til hvilke personopplysninger arbeids- og velferdsforvaltningen har rett til å innhente og til hvilket formål personopplysningene kan brukes. Det innhentes også samtykke fra brukere som ønsker bistand til arbeidsformidling.

2.2.2.5 Særskilt om a-opplysningsloven

A-opplysningsloven §§ 2 og 3 regulerer hvem som har opplysningsplikt etter loven og hvilke opplysninger som skal gis. Arbeids- og velferdsetaten har tilgang til opplysninger om arbeidsforhold og inntekt i a-ordningen, jf. § 8. Disse opplysningene innhentes i forbindelse med forvaltning og beregning av ytelser etter folketrygdloven og andre lover som etaten administrerer. Etaten har også tilgang til opplysningene i registeret i forbindelse med utredning og produksjon av statistikk på de områdene etaten administrerer.

2.2.3 Særskilt om automatiserte avgjørelser i Arbeids- og velferdsetaten

2.2.3.1 Bruk av automatiserte avgjørelser i dag

Saksbehandlingsprosessen i Arbeids- og velferdsetaten er på mange stønadsområder digitalisert og delvis automatisert. Graden av automatisering i slike prosesser kan være høyst ulik. Saksbehandlingsprosessen omfatter alt fra informasjonsinnhenting til det foreligger en endelig avgjørelse i en sak. I de fleste tilfeller vil dette være et enkeltvedtak etter forvaltningsloven, men det kan også være andre avgjørelser som i betydelig grad påvirker vedkommende, eksempelvis innkalling til dialogmøte og forespørsel om å levere oppfølgingsplan til Arbeids- og velferdsetaten.

I dag er det kun på noen få og begrensede områder hvor Arbeids- og velferdsetaten har helautomatisert saksbehandlingen. Det gjelder for følgende saksområder:

Barnetrygd

For barn som fødes i Norge ytes automatisk barnetrygd. Det fattes et vedtak om utbetaling av barnetrygd uten av bruker har søkt om det. Det fremgår uttrykkelig av lovteksten i barnetrygdloven § 14 første ledd at barnetrygd tilstås og ytes automatisk. Dette er den eneste loven som har en slik direkte bestemmelse om adgangen til automatisere

avgjørelser. Etter barnetrygdloven § 15 er vedtak etter barnetrygdloven et enkeltvedtak som kan påklages.

Bidragforskott

Saksbehandling ved revurdering av bidragforskott er helautomatisert. Ved bidragforskott etter lov om bidragforskott kjøres årlig automatiske revurderinger av alle løpende saker for å sikre at mottakerens inntekt ikke er for høy for satsen som utbetales. Resultatet av den automatiske behandlingen er at satsen som utbetales, reduseres eller at ytelsen stanses. Enkeltvedtak treffes automatisk. Vedtak om bidragforskott kan påklages.

Underholdsbidrag

For underholdsbidrag etter barneloven kjøres det automatiske aldersjusteringer. Justeringen gjøres for barn som går over i ny aldersklasse og dermed økning av underholdskostnaden. Resultatet av den automatiske behandlingen er at bidraget justeres på grunnlag av satsene for underholdskostnad for den gjeldende aldersgruppen og samværsfradrag. Et vedtak om automatisk justering er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven, men i barneloven § 77 andre punktum er det fastslått at det ikke er klagerett på vedtakene. Hvis partene er uenige i avgjørelsen kan de søke om endring.

Engangsstønad ved fødsel og foreldrepenger

Engangsstønad og foreldrepenger utbetales etter reglene i folketrygdloven kapittel 14. På foreldrepengeområdet er det en digital løsning, hvor saker uten skjønn er gjenstand for helautomatisert saksbehandling. Saksbehandlingsprosessen er digitalisert og automatisert fra innhenting av personopplysninger, vilkårsvurdering, beregning og resultat i form av et enkeltvedtak og vurdering av resultatet fra den automatiserte behandlingen. Vedtak om engangsstønad ved fødsel og foreldrepenger kan påklages.

Alderspensjon og avtalefestet pensjon

Innenfor området alderspensjon er en rekke saksbehandlingsprosesser helautomatisert og som resulterer i et enkeltvedtak, for eksempel førstevedtak om alderspensjon og endring av pensjonsgrad. Felles for all helautomatisert behandling er at det gjelder saker hvor det ikke foreligger noen form for skjønnsutøvelse. Også innenfor privat og offentlig AFP er saksbehandlingen helautomatisert. Vedtak om alderspensjon og avtalefestet pensjon kan påklages.

Uføretrygd

Ved omregning av uføretrygd som følge av inntektsendring, og etteroppgjør av uføretrygd, er behandlingen og avgjørelsen helautomatisk. Vedtak kan påklages.

2.2.3.2 Bruk av automatiserte avgjørelser fremover

Arbeids- og velferdsdirektoratet vurderer løpende hvorvidt andre stønadsområder er egnet for hel eller delvis automatisering. Som skissert ovenfor er dagens helautomatiserte beslutningsprosesser av et relativt begrenset omfang. Videre automatisering forutsetter større prosesser knyttet til å vurdere ytterligere hjemler for å tillate helautomatiserte avgjørelser.

2.3 Innhenting og behandling av personopplysninger – kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen

2.3.1 Generelt om adgangen til å behandle personopplysninger i kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen

Lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven) har ikke nærmere bestemmelser om behandling av personopplysninger.

Grunnlaget for behandling av personopplysninger ved forvaltning av sosialtjenesteloven følger av personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e ("...utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt") sammenholdt med et supplerende rettsgrunnlag, jf. artikkel 6 nr. 3. Det supplerende rettsgrunnlaget følger av lovreguleringen av de oppgavene som kommunen, fylkesmannen, Statens helsetilsyn og arbeids- og velferdsforvaltningen skal utføre.

2.3.2 Innhenting av opplysninger etter sosialtjenesteloven

Sosialtjenesteloven har som formål å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet. Loven skal bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Loven skal bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer.

Sosialtjenesteloven inneholder bestemmelser om kommunens ansvar etter loven, jf. § 3. Kommunen er ansvarlig for å utføre oppgavene etter loven som ikke er lagt til et statlig organ, og å yte tjenester etter loven til alle som oppholder seg i kommunen. For den som oppholder seg i institusjon eller bolig med heldøgns omsorgstjenester, skal tjenestene likevel ytes av den kommunen som var oppholdskommune forut for inntaket i institusjon eller bolig med heldøgns omsorgstjenester. Kommunens myndighet etter sosialtjenesteloven kan etter reglene i kommuneloven delegeres til et interkommunalt organ eller en annen kommune. Loven inneholder bestemmelser om Fylkesmannens ansvar i §§ 9, 47, 48 og 49. Fylkesmannen utfører tilsyn, er klageinstans og avgjør tvister mellom kommuner. Loven inneholder bestemmelser om Statens helsetilsyns ansvar for overordnet faglig tilsyn i § 10. Departementet har delegert sitt ansvar etter lovens § 8 første ledd bokstav a, b og c og andre ledd til Arbeids- og velferdsdirektoratet. Det legges til grunn at § 8 andre ledd er tilstrekkelig rettsgrunnlag for departementet til å behandle personopplysninger som er nødvendige for at departementet skal kunne utføre sine oppgaver etter bestemmelsens første ledd.

Sosialtjenesteloven § 43 har bestemmelser om innhenting av opplysninger. Opplysninger skal så langt som mulig innhentes i samarbeid med tjenestemottaker eller slik at vedkommende har kjennskap til innhenting. Bakgrunnen for denne bestemmelsen er tanken om at godt sosialt arbeid forutsetter tillit og samarbeid mellom den enkelte og tjenestene. I saker som gjelder tjenester etter loven, kan kommunen kreve opplysninger fra

andre offentlige organer og organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune. Har tjenestemottaker ikke samtykket i at opplysningene blir innhentet, skal spørsmålet om opplysningene kan gis uten hinder av taushetsplikt, avgjøres etter de taushetsbestemmelser som gjelder for avgiverorganet. I saker som gjelder tjenester etter sosialtjenesteloven, skal kommunen, uten hinder av taushetsplikt, ha tilgang til nødvendige opplysninger i Folkeregisteret. Kommunen skal også ha tilgang til opplysningene i registeret i forbindelse med utredning og produksjon av statistikk.

2.3.3 Behandling av personopplysninger etter sosialtjenesteloven

Personopplysninger som innhentes i henhold til § 43 for å yte tjenester etter loven, kan behandles for å yte de individuelle tjenestene loven regulerer. Dette gjelder opplysning, råd og veiledning, økonomisk stønad, midlertidig botilbud, kvalifiseringsprogram og individuell plan.

Alle disse tjenestene skal bidra til å oppfylle formålet om å bedre personens levekår, gi vedkommende sosial og økonomisk trygghet, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet.

2.4 Innhenting og behandling av personopplysninger i Statens pensjonskasse

2.4.1 Pensjonsordninger

2.4.1.1 Oversikt over pensjonsordninger Statens pensjonskasse administrerer

- Lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse
- Hovedtariffavtalen i staten punkt 4.2 avtalefestet pensjon og lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer i Statens pensjonskasse
- Lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.
- Lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett
- Lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenrikstjenesten
- Lov 12. februar 2010 nr. 4 om pensjonsordningen for oppdragstakere i statlig beredskaps- eller familiehjem
- Lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer
- Forskrift 23. august 2013 nr. 1006 om pensjonsordning for Sametinget
- Lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse (høyesterettspensjonsloven)
- Lov 6. mai 1966 om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen (tilleggslov til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse)
- Lov 9. november 1966 om tillegg til lov om Statens pensjonskasse av 28. juli 1949 (Regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten)
- Lov 9. november 1956 nr. 2 om pensjonsordning for åremålstilsatte, opphevet ved lov 21. mai 1982 nr. 29 for nye åremålstilsatte (omfattet: Generaldirektøren for NSB, rasjonaliseringsdirektøren, riksmeklingsmannen, direktøren i Forsvarets Forskningsinstitutt, generaldirektøren i NVE og riksteatersjefen)

- Lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen §§ 6 og 6 a (pensjon leder riksrevisor)
- Lov 17. mai 1814 Kongeriket Noregs Grunnlov § 75 bokstav i (pensjon av statskassen)

2.4.1.2 Nærmere om innhenting og behandling av personopplysninger i de mest sentrale pensjonsordningene

Lov om Statens pensjonskasse har ikke nærmere bestemmelser om behandling av personopplysninger.

Statens pensjonskasses grunnlag for behandling av personopplysninger følger av personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e ("...utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt") sammenholdt med et supplerende rettsgrunnlag, jf. artikkel 6 nr. 3. Det supplerende rettsgrunnlaget følger av lovreguleringen av de oppgavene som Statens pensjonskasse skal utføre, jf. formålsbestemmelsen § 1 og den nærmere reguleringen av ytelsene i kapittel 5 og 6.

Medlemmene i Statens pensjonskasse er i hovedsak ansatte i staten, kommunale og fylkeskommunale lærere samt ansatte i enkelte andre virksomheter. Etter lov om Statens pensjonskasse § 45 fjerde ledd plikter arbeidsgiver å gi de opplysningene Statens pensjonskasse trenger for å sikre riktig behandling av saker etter loven. Videre plikter folketrygdens organer å gi slike opplysninger. Medlemmet eller etterlatte av medlemmet plikter etter andre ledd å gi de opplysninger Statens pensjonskasse forlanger.

Arbeidsgiveren rapporterer hver måned inn stillingsopplysninger om sine arbeidstakere til Statens pensjonskasse. Dette gjelder fødselsdato, fødselsnummer, lønn og stillingsstørrelse. Opplysningene brukes blant annet til fortløpende å beregne og kreve inn pensjonspremie fra arbeidsgiver, foreta pensjonsberegninger for medlemmene og til å beregne pensjon ved pensjonering.

Statens pensjonskasse gir arbeidsgiver tilgang til de opplysningene som arbeidsgiveren tidligere har gitt om sine ansatte til Pensjonskassen. Arbeidsgiveren kan da kontrollere at opplysningene er korrekte og eventuelt rette uriktige eller mangelfulle opplysninger. Når arbeidsgiver ber om spesifisert faktura, gir Statens pensjonskasse dessuten opplysninger om premie på individnivå.

Statens pensjonskasse behandler personopplysninger ved forvaltningen av de pensjonene som etter lov om Statens pensjonskasse eller andre lover skal utbetales av Statens pensjonskasse, jf. loven § 1. Statens pensjonskasse administrerer en rekke ulike pensjonsordninger. En sentral slik ordning er pensjonsordningen for apotekvirksomhet, jf. lov 26. juni 1953 nr. 11, som omfatter apotekere og arbeidstakere tilsatt ved apotekene. Det følger av loven § 30 at pensjonsordningen administreres av Statens pensjonskasse. Hjemmel for innhenting av opplysninger er § 32 nr. 2 som er tilnærmet lik bestemmelsen i lov om Statens pensjonskasse § 45 fjerde ledd.

I flere av de andre pensjonsordningene som Statens pensjonskasse administrerer, er arbeidstakerne medlemmer i Statens pensjonskasse, men med enkelte unntak fra loven. Dette gjelder for eksempel arbeidstakere som er omfattet av lov 21. august 1998 nr. 65 om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera &

Ballett (operapensjonsloven) som har egne regler for rett til medlemskap, tjenestetid og aldersgrense. Et annet eksempel er lov 21. mai 1982 nr. 25 om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse som gjelder medlem av Høyesterett med andre regler for beregning av tjenestetid, pensjonsprosent og pensjonsgrunnlag. Hjemmel for innhenting av opplysninger for disse ordningene er lov om Statens pensjonskasse § 45 fjerde ledd. For arbeidstakere etter operapensjonsloven vises det til lovens § 2 som slår fast at disse arbeidstakerne er medlemmer i Statens pensjonskasse med de rettigheter og plikter som følger av lov om Statens pensjonskasse.

Lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten administreres av Statens pensjonskasse, jf. § 4. Ledsagerne er ikke medlemmer i Statens pensjonskasse. Det er andre regler for opptjening og utbetaling av pensjon enn i lov om Statens pensjonskasse. Utenriksdepartementet rapporterer inn ledsagertiden til Statens pensjonskasse når pensjonen skal starte. Det er i loven ingen bestemmelser om innhenting av opplysninger.

Lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer administreres av Statens pensjonskasse, jf. § 8-1 første ledd. Ordningen omfatter opptjening og beregning etter tidligere ordninger og etter ny ordning som begge avviker fra lov om Statens pensjonskasse. For midlertidig uførepensjon, uførepensjon og etterlattepensjon gjelder lov om Statens pensjonskasse så langt ikke annet følger av stortings- og regjeringpensjonsloven. Hjemmel for innhenting av opplysninger er loven §§ 8-3 og 8-4.

Forskrift 23. august 2013 nr. 1006 om pensjonsordning for sametingsrepresentanter administreres av Statens pensjonskasse, jf. § 6. Ordningen er tilnærmet lik pensjonsordningen for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer. Forskriften har ikke bestemmelser om innhenting av opplysninger, men forskriften § 7 viser til at stortings- og regjeringpensjonsloven gjelder tilsvarende.

2.4.2 Boliglån og gruppeliv

Statens pensjonskasse administrerer boliglånsordningen i staten etter hovedtariffavtalen i staten punkt 5.1. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har gitt instruks for forvaltning av boliglånsordningen i Statens pensjonskasse 14. oktober 2013. Av instruksen § 1 bokstav a følger at lån kan gis til yrkesaktive medlemmer i Statens pensjonskasse i henhold til lov om Statens pensjonskasse med tilleggslover.

Statens pensjonskasse bruker samtykke for å behandle søknader om boliglån. Pensjonskassen kredittsjekker i dag ikke ektefelle/samboer, men ber om skattemelding og lønnslipper for samboer/ektefelle i søknaden.

Kommunale- og fylkeskommunale lærere utgjør omtrent en tredel av medlemmene i Statens pensjonskasse og er omfattet av kommunale tariffavtaler og ikke hovedtariffavtalen i staten. Videre har flere virksomheter utenfor staten pensjonsordning i Statens pensjonskasse etter lov om Statens pensjonskasse § 5 andre ledd. Dette er for

eksempel enkelte forskningsvirksomheter og private grunn- og videregående skoler. Disse medlemmene omfattes også av låneordningen.

Statens pensjonskasse administrerer gruppelivsordningen i staten etter hovedtariffavtalen i staten punkt 3 § 23 (engangsutbetaling til etterlatte ved dødsfall). Grunnlag for å behandle personopplysninger har vært å utøve offentlig myndighet eller for å oppfylle en tariffavtale.

Kommunale- og fylkeskommunale lærere har ikke gruppelivsordning i Statens pensjonskasse. Enkelte virksomheter utenfor staten har gruppelivsordning i Statens pensjonskasse for sine ansatte.

Statens pensjonskasse mottar melding fra arbeidsgiver om dødsfallet for vurdering av etterlattepensjon og gruppelivsordningen. Videre innhenter Statens pensjonskasse opplysninger om dødsfall og familieforhold fra Folkeregisteret. Statens pensjonskasse innhenter kontonummer fra etterlatte for å utbetale etter gruppelivsordningen.

Nedenfor følger en oversikt over boliglån- og gruppelivsordninger Statens pensjonskasse administrerer:

- Boliglån, Hovedtariffavtalen i staten
- Boliglån, pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.
- Boliglån, Jernbanens pensjonskassefond
- Gruppeliv, Hovedtariffavtalen i staten
- Gruppeliv, lov om godtgjørelse for stortingsrepresentanter § 19 tredje ledd
- Gruppeliv, statsråder (regjeringsmedlemmer), statssekretærer og politiske rådgivere, kongelig resolusjon av 28. mars 2003

2.4.3 Erstatningsordninger ved personskade

Nedenfor følger en oversikt over erstatningsordninger Statens pensjonskasse administrerer:

- Lov 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring og Hovedtariffavtalen i staten punkt 3 § 24 – yrkesskade ansatte i staten
- Lov 20. desember 2016 nr. 106 om godtgjørelse for stortingsrepresentanter § 19 fjerde ledd – yrkesskade stortingsrepresentanter
- Lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvogner gjer (bilansvarslova) – bilansvar kun personskadedelen av oppgjøret
- Forskrift 22. desember 2009 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner
- Lov 12. august 2016 nr. 77 om verneplikt og tjeneste i Forsvaret m.m. (forsvarsloven)
- Forskrift 16. juni 2017 nr. 779 om verneplikt og heimevernstjeneste (vernepliktforskriften)
- Forskrift 2. desember 2004 nr. 1563 om billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv.
- Forskrift 24. juni 2017 nr. 997 om tjeneste for militært tilsatte og for sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater (forsvarstilsatteforskriften)
- Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands § 12, se Statens personalhåndbok punkt 9.2.12

- Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost utenfor Norge § 13, se Statens personalhåndbok punkt 9.3.13
- Særavtale om forsikrings- og erstatningsordninger for statsansatte på tjenestereise og ved stasjonering i utlandet, se Statens personalhåndbok punkt 9.24
- Særavtale om godtgjørelse m.v. på tokt pkt. 7, se Statens personalhåndbok punkt 9.5.
- Kongelig resolusjon av 9. august 2013 om ulykkesforsikring for medfølgende familiemedlemmer til embets- og tjenestemenn i utlandet, se Statens personalhåndbok punkt 10.26.

Statens pensjonskasse bruker samtykke for å behandle søknader om erstatning ved personskade. Statens pensjonskasse innhenter helseopplysninger for å få full oversikt over alle relevante opplysninger for å behandle søknaden som kan være av kompleks medisinsk art med utvikling over flere år. Søker trenger da ikke selv å hente inn dokumentasjon som er nødvendig for å sannsynliggjøre et erstatningskrav.

2.4.4 Særskilt om automatiserte avgjørelser i Statens pensjonskasse

Statens pensjonskasse har helt eller delvis automatisert saksbehandlingen for pensjon og boliglån. Automatiseringsarbeidet er i tråd med Digitaliseringsrundskrivet som forutsetter systematisk digitaliserings- og effektiviseringsarbeid i det offentlige.

For pensjon behandles omtrent 60 prosent av alle sakene helautomatisk gjennom datasystemet. Når det gjelder etteroppgjør av uførepensjon er mellom 90 og 95 prosent av sakene helautomatisert.

Pensjoneringsprosessen for uførepensjon kan deles inn i en vilkårsvurdering, beregning av pensjon og årlig etteroppgjør. Når et medlem har blitt innvilget arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra Arbeids- og velferdsetaten legger Statens pensjonskasse det samme sykdomsbegrepet til grunn som i folketrygden, jf. lov om Statens pensjonskasse § 27 første ledd andre punktum. Statens pensjonskasse foretar i utgangspunktet ingen selvstendig medisinsk vurdering, men legger Arbeids- og velferdsetatens vurdering til grunn. Avgjørelsen om uførepensjon er ikke helautomatisert. Ved uføregrad under 50 prosent foretar Statens pensjonskasse en manuell selvstendig medisinsk vurdering. Videre fastsetter Statens pensjonskasse en inntektsgrense etter den nedsatte inntektsevnen, jf. lov om Statens pensjonskasse § 29.

I forbindelse med det årlige etteroppgjøret for uførepensjon foretar Statens pensjonskasse en maskinell kontroll av medlemmets pensjongivende inntekt opp mot medlemmets inntektsgrense, jf. lov om Statens pensjonskasse § 30 tredje ledd og § 29. Det foretas ingen automatisert vurdering av medlemmets helseopplysninger ved etteroppgjøret. Statens pensjonskasse foretar i dag helautomatiske behandlinger ved forlengelse av uførepensjon når Arbeids- og velferdsetaten forlenger arbeidsavklaringspenger, og hvor forlengelsen er innenfor perioden i det manuelt fastsatte uførevedtaket.

Statens pensjonskasse har som målsetting å øke automatiseringen av ikke-skjønnsmessige avgjørelser.

2.4.5 Særskilt om analyser, statistikk, datavarehus og testdata i Statens pensjonskasse

Statens pensjonskasse utarbeider mange ulike typer analyser og rapporter. Dette omfatter blant annet historiske analyser, analyser og prognoser om framtiden, statistikker, budsjettinnspill til statsbudsjettet, økonomiske rapporter, fakturaer med underlagsmateriale samt sikkerhets- og kontrollrapporter.

Statens pensjonskasse tester i dag på personopplysninger ved løpende systemforvaltning og -utvikling og ved mer omfattende regelendringer. Statens pensjonskasse har store utviklingsprosjekter i forbindelse med nye samordningsregler som er vedtatt og ny offentlig tjenstepensjon som vil tre i kraft fra 1. januar 2020. I Statens pensjonskasse vil personopplysninger som navn og adresse normalt bli aidentifisert/pseudonymisert/fjernet i interne testrutiner, mens personnummer og arbeidsgivernummer beholdes uendret. Ved begrunnet behov gis det tilgang til komplette personopplysninger. Datavarehus, det vil si en type databasesystem som søker å organisere data på en tematisk rettet måte, bruker personopplysninger til analyse- og rapporteringsformål.

Grunnlag for behandling av personopplysninger i Statens pensjonskasse følger av personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e ("...utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt") sammenholdt med et supplerende rettsgrunnlag, jf. artikkel 6 nr. 3. Det supplerende rettsgrunnlaget følger av lovreguleringen av de oppgavene som Pensjonskassen skal utføre.

2.5 Innhenting og behandling av personopplysninger i Pensjonstrygden for sjømenn

Pensjonstrygden for sjømenn er en offentlig og obligatorisk førtidspensjonsordning etablert ved lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn. Loven har vært endret en rekke ganger, i stor grad for å tilpasse den til endringer i folketrygdens pensjonssystem.

Pensjonstrygden for sjømenn mottar og innhenter opplysninger om sine medlemmer og kunder for å kunne gi korrekte ytelser. Pensjonstrygden har ansvaret for å kreve inn premie fra arbeidstakere og arbeidsgivere, og utbetale pensjonsytelser til arbeidstakere til sjøs mellom 60 og 67 år. For å kunne gi medlemmene korrekt pensjonsytelse, er det nødvendig å ha tilgang til relevante personopplysninger. Pensjonstrygden for sjømenn henter nødvendig informasjon fra arbeidstakeren, arbeidsgiveren, pensjonsselskaper og andre offentlige myndigheter.

Pensjonstrygdens grunnlag for behandling av personopplysninger følger av personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e ("...utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt") sammenholdt med et supplerende rettsgrunnlag, jf. artikkel 6 nr. 3. Det supplerende rettsgrunnlaget følger av lovreguleringen av de oppgavene som Pensjonstrygden for sjømenn skal utføre.

Lov om pensjonstrygd for sjømenn § 21 nr. 1 har bestemmelser om hvem som plikter å gi pensjonstrygden for sjømenn opplysninger. Fra 1. oktober 2018 fikk paragrafen nr. 1 et

nytt annet ledd som gir pensjonstrygden tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendig for forvaltning og beregning av ytelser som pensjonstrygden administrerer.

Pensjonstrygden har stort sett automatisert all saksbehandling, hva gjelder både premieinnbetaling og pensjonssaker. Pensjonstrygden har videre et behov for å kunne teste på produksjonsdata.

2.6 Innhenting og behandling av personopplysninger i pensjonstrygden for fiskere

Pensjonstrygden for fiskere er en pliktig førtids pensjonsordning som omfatter alle som har fiske som hovedyrke. Fiskerpensjon skal muliggjøre en viss nedtrapping av arbeidsinnsatsen noen år før det ytes alderspensjon fra folketrygden. Fiskerpensjon ytes i dag som en deltidspensjon mellom 60 og 67 år. Ordningen er hjemlet i lov 28 juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere.

Garantikassen for fiskere har den daglige administrasjonen av pensjonstrygden for fiskere, jf. § 1 i forskrift 1. mars 2002 nr. 211 om administrasjonsansvaret for pensjonstrygden for fiskere. Administrasjonsansvaret er nærmere regulert i forskrift 1. mars 2002 nr. 215 om administrasjon av pensjonstrygden for fiskere. Etter forskriften § 1 skal garantikassen:

- kreve inn medlemspremie
- avgjøre krav om å bli unntatt fra trygden eller om å bli opptatt som frivillig medlem
- avgjøre krav om ytelser etter lov om pensjonstrygd for fiskere, herunder foreta beregning og samordning av pensjoner
- utbetale ytelser
- føre rettighetsregister (sentralregister)
- informere om pensjonstrygden for fiskere.

Hvilke typer personopplysninger som er nødvendig å behandle ved utførelsen av disse oppgavene, avhenger av den konkrete sak. Som regel behandler Garantikassen personopplysninger som navn, adresse, personnummer, kontonummer, arbeidsforhold og inntekt. Garantikassen benytter også i noen tilfeller personopplysningene til å utarbeide statistikk, utredninger og analyser.

Garantikassens grunnlag for behandling av personopplysninger følger av personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e ("...utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt") sammenholdt med et supplerende rettsgrunnlag, jf. artikkel 6 nr. 3. Det supplerende rettsgrunnlaget følger forutsetningsvis av lovreguleringen av de oppgavene som Garantikassen for fiskere skal utføre.

Lov om pensjonstrygd for fiskere § 29 har i dag bestemmelser om hvem som plikter å gi Garantikassen for fiskere opplysninger. Fra 1. oktober 2018 fikk paragrafen et nytt annet ledd som gir Garantikassen tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendig for forvaltning og beregning av ytelser som Garantikassen administrerer.

Garantikassen har i liten grad automatisert saksbehandlingen av fiskerpensjon.

3 Departementets vurdering og forslag

3.1 Behovet for et supplerende rettsgrunnlag

Personvernforordningens artikkel 6 nr. 1 bokstav e gir adgang til behandling av personopplysninger når det er nødvendig for å "utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt". Dette vilkåret må anses oppfylt da oppgavene til de myndighetene som omfattes av forslaget her, i all hovedsak er pålagt gjennom lov eller forskrift. Departementet antar at også vedtak fattet i medhold av lov eller forskrift vil være tilstrekkelig rettsgrunnlag, ettersom det også i disse tilfellene foreligger lov eller forskriftsgrunnlag.

For behandling hjemlet i forordningens artikkel 6 nr. 1 bokstav e stilles det imidlertid krav om at det må foreligge et supplerende rettsgrunnlag, jf. artikkel 6 nr. 3. Det må følge av det supplerende rettsgrunnlaget at den behandlingsansvarlige er pålagt den offentlige myndigheten som fordrer behandling av personopplysninger. Det følger av fortalepunkt 41 at "når det i denne forordning vises til et rettslig grunnlag eller et lovgivningsmessig tiltak, krever dette ikke nødvendigvis en regelverksakt vedtatt av et parlament". Det legges til grunn at lov- og forskriftsbestemmelser kan utgjøre supplerende rettsgrunnlag.

Justis- og beredskapsdepartementet har, for utøvelse av offentlig myndighet etter utlendingsloven, lagt til grunn at kravet om supplerende rettsgrunnlag etter forordningens artikkel 6 nr. 3 synes oppfylt dersom behandlingen forutsetningsvis fremgår av lov, og at det ikke er nødvendig at det supplerende rettsgrunnlaget uttrykkelig regulerer behandling av personopplysninger, se Prop. 59 L (2017–2018) om endringer i utlendingsloven punkt 4.1.3.1. Arbeids- og sosialdepartementet legger den samme vurderingen til grunn for utøvelse av offentlig myndighet etter lov om pensjonstrygden for sjømenn, lov om statens pensjonskasse, lov om pensjonstrygden for fiskere, lov om arbeids- og velferdsforvaltningen og lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen.

Justis- og beredskapsdepartementet påpeker imidlertid at forordningen på dette punktet må tolkes og anvendes i lys av Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8, noe som kan innebære strengere krav til spesifikt rettsgrunnlag enn det ordlyden i forordningen kan tilsa. Etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8 beror kravene til rettsgrunnlag på en nærmere vurdering av blant annet hvor inngripende behandlingen er.

Justis- og beredskapsdepartementet uttaler:

"Behandling av saker etter utlendingsregelverket omfatter personopplysninger av et stort omfang, og opplysningene vil ofte være av sensitiv art. Myndighetene vil som regel også ha behov for at opplysningene lagres over lang tid. Departementet mener derfor at behandlingens omfang og varighet, og opplysningens karakter, innebærer at inngrepet er betydelig, noe som tilsier at behandlingen bør hjemles i lov. Dette gjelder særlig for behandling av særlige kategorier av personopplysninger. En uttrykkelig bestemmelse som foreslås her vil etter departementets syn være bedre i tråd med forordningens henstilling om tydelighet og forutsigbarhet, jf. fortalepunkt 41."

Justis- og beredskapsdepartementet foreslo på denne bakgrunn en overordnet hjemmel for behandling av personopplysninger i utlendingsloven. Forslaget ble vedtatt ved lov 15. juni 2018 nr. 36.

Arbeids- og velferdsforvaltningen, Statens pensjonskasse, Pensjonstrygden for sjømenn og Garantikassen for fiskere behandler personopplysninger av et stort omfang, herunder særlige kategorier av personopplysninger. Arbeids- og sosialdepartementet mener derfor at behandlingen bør lovreguleres.

Hjemmel for behandling av personopplysninger i arbeids- og velferdsforvaltningen, Statens pensjonskasse, Pensjonstrygden for sjømenn og pensjonstrygden for fiskere følger i dag av de oppgavene som myndighetene i dag er tildelt ved lov eller med hjemmel i lov. Lovgivningen gir rammer og detaljer for hvilke personopplysninger som det vil være nødvendig å behandle for den enkelte sakstype. Når det gjelder Statens pensjonskasse, benyttes i tillegg samtykke eller avtale som grunnlag for behandling av personopplysninger, for eksempel for boliglån og enkelte erstatningsordninger.

Departementet foreslår etter dette at de nevnte myndighetene gis en uttrykkelig hjemmel for behandling av personopplysninger i de respektive lovene. Formålet er å tydeliggjøre behandlingsgrunnlaget og å gi større forutberegnelighet for almenheten. Det understrekes at personvernforordningens grunnprinsipper gjelder. Dette gjelder blant annet kravet til at opplysningene skal innhentes til et bestemt formål, at opplysningene skal være nødvendige for at forvaltningsorganet skal utøve oppgaver det er pålagt, at opplysningene skal være riktige mv. Prinsippene vil ivaretas gjennom de rammene som er nedfelt i den loven som er grunnlag for behandlingen av personopplysningene i den enkelte saken.

3.2 Hjemmel for helautomatiserte avgjørelser

3.2.1 Generelt

Som det fremgår av redegjørelsen i punkt 2.1.4, vil bruk av helautomatiserte avgjørelser i arbeids- og velferdsforvaltningen, Statens pensjonskasse, Pensjonstrygden for sjømenn og pensjonstrygden for fiskere kreve et eksplisitt rettsgrunnlag i nasjonal rett.

Automatisering av beslutningsprosesser kan gi store effektivitetsgevinster, særlig når saksmengden er stor. Automatisering kan også bidra til økt likebehandling, siden alle som etter systemets kriterier er i samme situasjon, automatisk behandles likt. Automatisering gir konsistent gjennomføring av regelverket og kan blant annet forhindre ulik praksis i forvaltningsenheter. Automatisert saksbehandling kan videre sikre at prosessuelle krav til saksbehandlingen blir fulgt og kan gi økt implementering av rettigheter og plikter.

Departementet foreslår at det gis lovbestemmelser som tillater at det fattes avgjørelser, for eksempel vedtak om å innvilge eller avslå krav om ytelse, som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger. Den automatiserte avgjørelsen kan være både enkeltvedtak og andre beslutninger som "i betydelig grad påvirker" noen.

Behandlingen må i alle tilfeller sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger.

Departementet foreslår videre at særlige kategorier av personopplysninger etter personvernforordningen artikkel 9 nr. 1, som blant annet helseopplysninger, kan inngå i avgjørelsen, se nærmere om dette i punkt 3.2.3.

Etter departementets syn er det ikke hensiktsmessig at den automatiserte behandlingen knyttes til spesifikke og angitte saksporteføljer, da dette vil kunne forhindre nødvendig fleksibilitet ettersom behovet varierer over tid. På den annen side er det ikke ønskelig å åpne for bruk av automatisering i alle typer saker. Det oppstilles derfor krav om at behandlingen må være "forsvarlig".

Kravet om forsvarlighet innebærer at det må vurderes om de ulike bestemmelsene er egnet for helautomatisering. I denne vurderingen vil det være relevant å se hen til bestemmelsens utforming, for eksempel hvor lett lovteksten er å fortolke, herunder hvor objektive og tydelige vilkårene i bestemmelsen er, og om mer skjønnspregede bestemmelser lar seg operasjonalisere. Videre må det legges inn mulighet for manuell korrigering der opplysningene som ligger til grunn for den automatiserte behandlingen er feil.

Kravet til forsvarlighet vil i dag sette grenser for bruk av helautomatiserte avgjørelser der skjønnet ikke lar seg operasjonalisere. Departementet ønsker likevel å ta inn et tilleggskrav om at den helautomatiserte avgjørelsen ikke kan bygge på skjønnsmessige vilkår, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Dette gjøres for å sikre at skjønnsmessige vilkår som ikke lar seg operasjonalisere, ikke underlegges helautomatisering, selv om den teknologiske utviklingen skulle komme så langt at det ville vært "forsvarlig".

Det er ikke på det nåværende tidspunkt aktuelt å underlegge et krav om en ytelse som inneholder kompliserte vilkår maskinell behandling med såkalt intelligent beslutningsevne, hvor det er større fare for urettmessig og utilsiktet diskriminering, noe bestemmelsen i artikkel 22 nr. 1 skal motvirke. Departementet ser ikke bort fra at det i fremtiden kan være aktuelt å underlegge slike mer kompliserte vurderinger helautomatisering basert på kunstig intelligens og maskinlære, men dette krever mer spesifikk og konkret regulering enn forslaget her legger opp til. I tillegg bør en slik eventuell omlegging av saksbehandlingen underlegges en mer helhetlig gjennomgang og konsekvensanalyse.

Departementet vil imidlertid påpeke at en skjønnsmessig bestemmelse ikke nødvendigvis medfører en skjønnsmessig vurdering i Arbeids- og velferdsetaten. Et eksempel på dette er folketrygdlovens regler om sykepengesom forutsetter at det vurderes konkret om vilkårene for rett til sykepengesom er oppfylt. Når det foreligger en attest fra lege med gyldig diagnose, legger Arbeids- og velferdsetaten i kurante tilfeller til grunn at medlemmet fyller lovens vilkår om arbeidsuførhet som klart skyldes sykdom. Et annet eksempel er saker om uførepensjon i Statens pensjonskasse. Når det er innvilget arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra Arbeids- og velferdsetaten, legger Statens pensjonskasse etatens medisinske vurdering til grunn. Departementet er av den oppfatning at nevnte typer avgjørelser bør kunne helautomatiseres. Departementet foreslår etter dette at slike utvilsomme/kurante avgjørelser kan helautomatiseres.

Selv om vilkårene er skjønnsmessige, kan altså avgjørelsen likevel automatiseres dersom det ville være enkelt å fastslå om det skjønnsmessige vilkåret er oppfylt eller ikke, og at dette kan operasjonaliseres gjennom automatisering. Kriteriet "utvilsomt" knytter seg altså ikke til om datamaskinen som skal ta den automatiserte avgjørelsen, ville være i tvil. Vurderingstemaet er derimot om utfallet av den skjønnsmessige vurderingen av vilkåret ville vært utvilsomt dersom vurderingen ble foretatt av en person.

Forslaget til nye bestemmelser om behandling av personopplysninger i høringsnotatet her gir myndighetene, under de forutsetninger som oppstilles, adgang til å behandle personopplysninger, også om barn. Som nevnt er utgangspunktet etter forordningen at barn og voksne har samme rettigheter i forbindelse med behandling av personopplysninger. I fortalen til personvernforordningen punkt 71 framgår det at barn skal ha et særskilt vern når det gjelder automatisert behandling av deres personopplysninger. Forordningen gir dermed uttrykk for at det bør utvises en viss varsomhet ved utformingen av rettsgrunnlaget dersom behandlingen retter seg mot barn. Slik departementet ser det, vil begrensningene i den foreslåtte bestemmelsen i seg selv tilsa at saker som berører barn, bør kunne underlegges automatisering. Aktuelle avgjørelser vil stort sett basere seg på objektive vilkår, hvor barn ikke er mer sårbare enn andre.

3.2.2 Egnede tiltak som ivaretar den registrertes rettigheter og friheter

For at helautomatiserte avgjørelser skal være tillatt, stiller personvernforordningen artikkel 22 nr. 2 bokstav b krav om at det fastsettes egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser. Dette kreves også etter artikkel 22 nr. 4 for behandling av særlige kategorier personopplysninger.

Det synes noe uklart hvilke krav artikkel 22 stiller til lovgivningen og hvilke tiltak som vil være nødvendige i de konkrete tilfellene hvor bruk av automatisert behandling vurderes.

Av fortalepunkt 71 framgår at den registrerte under alle omstendigheter skal ha rett til spesifikk informasjon, menneskelig inngripen, til å uttrykke sine synspunkter, til å få en forklaring på avgjørelsen, og til å protestere mot avgjørelsen.

Forordningen gir dessuten medlemmet rett til å få informasjon om det helautomatiserte beslutningssystemet, jf. artikkel 13 nr. 2 bokstav f.

Utformingen av tiltakene må være basert på en konkret vurdering av den aktuelle behandlingen. Forvaltningslovens regler om veiledningsplikt, kontradiksjon, innsyn, begrunnelse og klage må i utgangspunktet anses å være et vesentlig bidrag til å oppfylle forordningens krav om egnede tiltak. Garantiene i forvaltningsloven er minimumsgarantier, og i tillegg kan det derfor måtte kreves andre tiltak som er egnet til å redusere den økte risiko en automatisert behandling anses å medføre. På sikt kan det være aktuelt å forskriftsregulere dette.

Det forutsettes at det må foreligge tilstrekkelige kvalitetssikringsmekanismer for å sikre at opplysninger som ligger til grunn for avgjørelsen er riktige og dekkende. Hva som kreves

av egnede tiltak, må vurderes i lys av betydningen som behandlingen har for den enkelte, holdt opp imot samfunnets og forvaltningens behov.

Departementet foreslår en forskriftshjemmel som muliggjør å regulere aktuelle tiltak nærmere i forskrift. Det kan for eksempel være nødvendig å regulere krav til jevnlig kontroll og revisjon av de benyttede regler/algoritmer for å begrense faren for feil. Det kan videre være aktuelt å gi nærmere regler om bestemte typer automatiserte avgjørelser, herunder med nærmere angivelse av formål, hvilke typer ytelser mv.

3.2.3 Automatiserte avgjørelser basert på særlige kategorier personopplysninger

Automatiserte avgjørelser kan etter forordningen ikke bygge på særlige kategorier av personopplysninger med mindre behandlingen er nødvendig av hensyn til "viktige allmenne interesser" etter artikkel 9 nr. 2 bokstav g, jf. artikkel 22 nr. 4, og det er innført egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter, friheter og berettigede interesser.

Departementet legger til grunn at effektiv saksbehandling i Arbeids- og velferdsetaten og Statens pensjonskasse omfattes av "viktige allmenne interesser".

Likevel må det i alle tilfeller der det tas i bruk automatiserte avgjørelser som innebærer bruk av særlige kategorier personopplysninger kunne godtgjøres at behandlingen er "nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser", og at behandlingen er forholdsmessig ut ifra formålet med behandlingen. Når det gjelder kravet i artikkel 22 nr. 4 om egnede tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser, viser vi til omtale i punkt 3.2.2. Departementet legger til grunn at det kreves mer av de egnede tiltakene etter 22 nr. 4 enn egnede tiltak etter artikkel 22 nr. 2 b.

Departementet foreslår at automatiserte avgjørelser også kan omfatte særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, for eksempel helseopplysninger, under forutsetning av at det innføres egnede tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser i den konkrete behandlingen.

3.3 Endringer i arbeids- og velferdsforvaltningsloven

3.3.1 Innhenting og behandling av personopplysninger

Bestemmelser om hvem som plikter å gi Arbeids- og velferdsetaten opplysninger, er stort sett regulert i de enkelte stønadslovene som etaten administrerer. Arbeids- og velferdsforvaltningsloven har imidlertid en bestemmelse om innhenting av opplysninger fra Folkeregisteret som er nødvendig for forvaltning og beregning av ytelser som etaten administrerer, se § 7 a. I tillegg regulerer loven § 8 gjensidig bistand mellom Arbeids- og velferdsetaten og sosialtjenesten, herunder utveksling av opplysninger mellom etaten og sosialtjenesten.

Personvernforordningens definisjon av "behandling" av personopplysninger omfatter også "innhenting", se artikkel 4 nr. 2. Dette tilsier at bestemmelser om innhenting og behandling av personopplysninger bør reguleres i tilknytning til hverandre.

Hjemmel for Arbeids- og velferdsetatens innhenting av opplysninger er som nevnt nedfelt i de respektive lovene etaten har ansvar for. Innhenting av opplysninger har dermed sitt grunnlag i det behovet for opplysninger de aktuelle oppgavene utløser, og ikke til etaten som sådan. Arbeids- og velferdsforvaltningsloven inneholder derfor ingen generell bestemmelse om innhenting av opplysninger, jf. Ot.prp. nr. 47 (2005–2006) kapittel 12. Et unntak fra dette utgangspunktet er som tidligere nevnt tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret etter arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7 a. Departementet foreslår at reglene om innhenting beholdes i egne bestemmelser. Ved at ordet "innhentede" er tatt inn foran "personopplysninger" i forslaget til ny § 4 a klargjøres det at bestemmelsen i seg selv ikke gir adgang til å innhente opplysninger.

De aller fleste bestemmelsene om innhenting av opplysninger i lovene som administreres av Arbeids- og velferdsetaten sier uttrykkelig at innhenting kan skje der dette er "nødvendig", i tråd med forordningens artikkel 6 nr. 1 bokstav e, som oppstiller et nødvendighetskriterium. Krav om at behandlingen må være "nødvendig" følger også av forordningens artikkel 5 nr. 1 bokstav c som angir prinsippet om "dataminimering". Departementet foreslår på denne bakgrunn ingen endringer i hjemlene om innhenting av opplysninger.

Behandling av personopplysninger følger av reguleringen av de oppgavene som Arbeids- og velferdsetaten skal utføre. Noen av de personopplysningene som etaten behandler, er såkalte "særlige kategorier" av personopplysninger, blant annet opplysninger om helse. Slike opplysninger er av betydning ved behandlingen av saker om for eksempel sykepenges og uføretrygd.

På bakgrunn av forordningens krav til supplerende rettsgrunnlag og de ytterligere kravene som stilles til behandling av særlige kategorier personopplysninger, mener departementet at behandling av personopplysninger i Arbeids- og velferdsetaten bør reguleres uttrykkelig.

Arbeids- og velferdsforvaltningsloven inneholder bestemmelser om Arbeids- og velferdsetaten og dens hovedoppgaver. Etter loven § 4 skal etaten forvalte arbeidsmarkedsloven, folketrygdloven, med unntak av kapittel 5, og andre lover hvor oppgaver er lagt til etaten, og sikre rett ytelse til den enkelte. Etaten har ansvaret for å følge opp og kontrollere tjenester, ytelser og utbetalinger.

Departementet mener på denne bakgrunnen at det er mest hensiktsmessig at regler om behandling av personopplysninger tas inn i arbeids- og velferdsforvaltningsloven for alle de ordningene som Arbeids- og velferdsetaten administrerer.

I ny § 4 a foreslår departementet at det tas inn en overordnet hjemmel som angir rammene for behandling av personopplysninger. Da de fleste detaljene knyttet til Arbeids- og velferdsetatens behandling av personopplysninger kan utledes av særlovgivningen, er det etter departements oppfatning ikke behov for et detaljert supplerende rettsgrunnlag. Det

foreslås at Arbeids- og velferdsetaten kan behandle innhentede personopplysninger, herunder særlige kategorier av personopplysninger etter personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig for forvaltning av ordningene, se første ledd.

Bestemmelsen viderefører gjeldende rett, slik at den verken innskrenker ellet utvider etatens rett til å behandle personopplysninger. Bestemmelsen forutsettes herunder å omfatte rett til å behandle opplysninger for å beregne ytelser og avgifter, følge opp tjenester, samt til kontrollformål.

I tråd med prinsippet om "dataminimering" i forordningens artikkel 5 nr. 1 bokstav c og forordningens artikkel 6 nr. 1 bokstav e, som oppstiller et nødvendighetskriterium, slår ny § 4 a slår fast at behandlingen kan skje der dette er "nødvendig".

Arbeids- og velferdsetaten mottar opplysninger på forskjellige måter. Noen opplysninger sendes inn uoppfordret av brukeren eller andre, og departementet forutsetter at også opplysninger avgitt på denne måten skal omfattes av adgangen til å behandle "innhentede" opplysninger.

3.3.2 Helautomatiserte avgjørelser

Arbeids- og velferdsetaten foretar en økende andel automatiserte delavgjørelser og en økende andel helautomatiserte avgjørelser. Departementet foreslår en uttrykkelig lovbestemmelse i arbeids- og velferdsforvaltningsloven ny § 4 a andre ledd, om at etaten skal kunne treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling, egnede tiltak som ivaretar den registrertes rettigheter og friheter, og for øvrig være forenlig med retten til vern av personopplysninger. I tillegg foreslås det at den helautomatiserte avgjørelsen ikke kan bygge på skjønnsmessige vilkår, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Det vises til punkt 3.2.1 og 3.2.2. I § 4 a siste ledd foreslås det at departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, registerføring og tilgang til registre. Departementet presiserer at andre ledd ikke i seg selv gir adgang til å innhente opplysninger, men det forutsettes at innhenting i medhold av andre regler, for eksempel folketrygdloven § 21-4.

3.3.3 Viderebehandling til andre formål

Personopplysninger kan lovlig viderebehandles til enkelte nye formål som er definert i personopplysningsloven, nemlig "...arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål", se personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav b.

I henhold til forvaltningsloven § 13 b nr. 4 kan taushetsbelagte opplysninger også kan brukes til "statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver, eller i forbindelse med revisjon eller annen form for kontroll med forvaltningen".

I dette høringsnotatet foreslås det ikke ytterligere regler om viderebehandling av opplysninger til andre formål for arbeids- og velferdsforvaltningen.

3.4 Endringer i sosialtjenesteloven

Behandling av personopplysninger følger forutsetningsvis av reguleringen av de oppgavene som kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen, Fylkesmannen, Statens helsetilsyn og Arbeids- og velferdsdirektoratet skal utføre. Disse instansene, og i særlig grad kommunene, behandler personopplysningene i vid utstrekning om brukernes liv, herunder særlige kategorier av personopplysninger (sensitive opplysninger) ved behandlingen av saker etter sosialtjenesteloven.

På bakgrunn av forordningens krav til supplerende rettsgrunnlag og de ytterligere kravene som stilles til behandling av særlige kategorier personopplysninger, mener departementet at behandling av personopplysninger i kommunen bør reguleres uttrykkelig.

Gjeldende rett vektlegger samarbeid også ved innhenting av personopplysninger. Samtykke er et lite egnet rettslig behandlingsgrunnlag for personopplysninger etter ikrafttredelsen av den nye personopplysningsloven. Imidlertid bør samarbeid og tillit fortsatt vektlegges som viktige verdier i kommunens sosiale arbeid.

Saker etter sosialtjenesteloven dreier seg om enkeltmennesker som befinner seg i en sårbar situasjon, og styrkeforholdet mellom det offentlige og individet vil være skjevt.

Departementet ser ikke bort fra at det kan tenkes tilfeller der bruk av samtykke kan være egnet som behandlingsgrunnlag også i forbindelse med behandling av personopplysninger etter sosialtjenesteloven, men mener det likevel bør gis et utvetydig rettslig grunnlag som omfatter alle typer saker etter loven.

Departementet foreslår at det i sosialtjenesteloven ny § 43 a tas inn en overordnet hjemmel som angir rammene for behandling av personopplysninger. Da de fleste detaljene knyttet til behandling av personopplysninger kan utledes av særlovgivningen, er det ikke behov for et detaljert supplerende rettsgrunnlag. Det foreslås at kommunen, Fylkesmannen, Statens helsetilsyn og Arbeids- og velferdsdirektoratet skal kunne behandle innhentede personopplysninger, herunder særlige kategorier av personopplysninger etter personvernforordningen artikkel 9, som er nødvendig i visse saker etter loven.

De nevnte instansene mottar opplysninger på forskjellige måter. Noen opplysninger sendes inn uoppfordret av brukeren eller andre, og departementet forutsetter at opplysninger avgitt på denne måten skal omfattes av adgangen til å behandle "innhentede" opplysninger. Som redegjort for i punkt 2.3.2, har alle tjenestene i sosialtjenesteloven samme formål, selv om det kan være behov for noen opplysninger knyttet til enkelte tjenester, som det ikke er nødvendig å ha ved vurdering av søknader om andre. Etter departementets mening kan for eksempel opplysninger som er innhentet i forbindelse med en søknad om økonomisk stønad, også brukes for å gi vedkommende råd og veiledning uten at dette kommer i strid med forbudet mot viderebehandling til uforenlige formål. Det forutsettes at opplysningene som behandles er nødvendige i den konkrete saken.

Personvernforordningens definisjon av "behandling" av personopplysninger omfatter også "innhenting", se artikkel 4 nr. 2. Dette skulle tilsi at bestemmelser om innhenting og behandling av personopplysninger reguleres i tilknytning til hverandre. Av lovtekniske hensyn foreslår departementet likevel at reglene om innhenting beholdes i en egen bestemmelse (§ 43) slik det også er gjort i utlendingsloven §§ 83 a og 84. Ved at ordet "innhentede" er tatt inn foran "personopplysninger" i forslaget til ny § 43 a, klargjøres det at bestemmelsen i seg selv ikke gir adgang til å innhente opplysninger.

Departementet foreslår ikke å tillate at det treffes avgjørelser etter sosialtjenesteloven utelukkende basert på automatisert behandling av personopplysninger. Området fremstår, etter departementets oppfatning, som lite egnet for automatisert saksbehandling som følge av høy grad av skjønn og komplekse forhold.

Departementet skal kunne gi nærmere regler om behandlingen i forskrift, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, registerføring og tilgang til registre.

3.5 Endringer i lov om Statens pensjonskasse

3.5.1 Innledning

Statens pensjonskasse administrerer som nevnt flere ordninger innenfor pensjonsområdet, boliglån, gruppeliv og erstatning ved personskade. Ordningene er hjemlet i lov, forskrift, hovedtariffavtalen i staten og særavtaler. Behandling av personopplysninger følger forutsetningsvis av reguleringen av de oppgaver som Pensjonskassen skal utføre. Noen av de personopplysningene som behandles, er særlige kategorier personopplysninger (sensitive opplysninger), blant annet opplysninger om helse. Slike opplysninger vil kunne være av betydning ved behandlingen av en sak av vesentlig viktighet for den enkelte, for eksempel i forbindelse med vurdering av krav om uførepensjon eller erstatning ved personskade fra Statens pensjonskasse.

På bakgrunn av forordningens krav til supplerende rettsgrunnlag og de ytterligere kravene som stilles til behandling av særlige kategorier personopplysninger, mener departementet at behandling av personopplysninger i Statens pensjonskasse bør reguleres uttrykkelig.

Statens pensjonskasse forvalter som nevnt en rekke ulike ordninger med ulike hjemmelsgrunnlag. Departementet mener det er mest hensiktsmessig at slike regler gis i lov om Statens pensjonskasse for alle de ordningene Statens pensjonskasse administrerer.

3.5.2 Formålsbestemmelse

Det framgår ikke klart av lov om Statens pensjonskasse hvilket formål Pensjonskassen har eller hvilke ordninger den administrerer utover pensjon. Personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav b bestemmer at personopplysningene skal samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål. En overordnet formålsbestemmelse for Statens

pensjonskasse vil begrense hvilke personopplysninger Statens pensjonskasse kan innhente og behandle samt ha en viktig informasjonsverdi for de registrerte.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at lov om Statens pensjonskasse § 1 endres slik at det framgår hvilke formål Statens pensjonskasses har og hvilke ordninger Pensjonskassen administrerer. Det foreslås å lovfeste at formålet med pensjonsordningen i Statens pensjonskasse er å sikre medlemmene tjenestepensjon ved alderdom og uførhet. Ordningen skal også sikre pensjon til etterlatte. Videre foreslås en bestemmelse om at Pensjonskassen i tillegg skal administrere andre pensjonsordninger, boliglånsordningen i staten, gruppelivsordningen i staten og andre ordninger, erstatningsordninger i staten og andre ordninger, når det er fastsatt ved lov eller bestemt av departementet.

3.5.3 Innhenting og behandling av personopplysninger – pensjon

Lov om Statens pensjonskasse § 45 har i dag bestemmelser om hvem som plikter å gi Statens pensjonskasse opplysninger. § 45 a gir Statens pensjonskasse tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendig for forvaltning og beregning av ytelser som Pensjonskassen administrerer.

Lovens bestemmelser om innhenting av personopplysninger dekker ikke fullt ut det behovet Pensjonskassen har for nødvendige opplysninger fra blant annet arbeidsgiver, andre offentlige myndigheter, helsepersonell og medlemmet. Dette skyldes at Statens pensjonskasse har overtatt administrasjonen av en rekke ulike ordninger etter at bestemmelsen ble gitt. Departementet foreslår at § 45 endres slik at Pensjonskassen har rett til å innhente de opplysningene som er nødvendige for å forvalte de ordningene Pensjonskassen administrerer. Paragrafen forutsettes å omfatte rett til å innhente opplysninger for å beregne pensjoner, beregne pensjonspremier og gi medlemmene opplysninger om hva forventet pensjon blir. Paragrafen er i det alt vesentlige utformet i tråd med folketrygdloven § 21-4 og lov om Statens pensjonskasse § 45 andre ledd.

Som tidligere personopplysningslov, gir forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c grunnlag for behandling som er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige. Artikkel 6 nr. 1 bokstav e gir adgang til behandling når dette er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt.

Det følger imidlertid av artikkel 6 nr. 3 at grunnlaget for "behandlingen" nevnt i nr. 1 bokstav c og e "skal fastsettes" i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett. Dette innebærer at artikkel 6 nr. 1 bokstav c eller e ikke alene kan utgjøre behandlingsgrunnlaget, men at den behandlingsansvarlige i tillegg må kunne vise til et supplerende grunnlag for behandlingen i unionsretten eller nasjonal rett som den behandlingsansvarlige er underlagt. Forordningen skiller seg på dette punktet fra kravene i tidligere personopplysningslov, som ikke stilte krav om et slikt supplerende rettsgrunnlag.

Dersom det skal behandles særlige kategorier personopplysninger må rettsgrunnlaget i tillegg oppfylle de betingelser som følger av artikkel 9 nr. 2. Det følger av artikkel 9 nr. 2 at nr. 1 ikke får anvendelse dersom et av vilkårene i bokstav a til j er oppfylt. Særlig aktuelt her er bokstav b, hvorefter behandlingen må være "... nødvendig for at den

behandlingsansvarlige eller den registrerte skal kunne oppfylle sine forpliktelser og utøve sine særlige rettigheter på området arbeidsrett, trygderett og sosialrett". Behandlingen må dessuten være tillatt i unionsretten, nasjonal rett eller tariffavtale som gir "...nødvendige garantier for den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser".

Departementet legger til grunn at når Statens pensjonskasse innhenter helseopplysninger i forbindelse med behandling av saker om uførepensjon direkte fra behandler, i stedet for at søker selv må sende disse inn, øker sannsynligheten for at Pensjonskassen får relevante, riktige og fullstendige opplysninger raskt. Dette fordi man slipper misforståelser mht. hvilke opplysninger som er relevante og den ekstra tiden det vil ta for søker selv å samle og vurdere opplysningene.

Forslaget til § 45 første ledd vil hjemle adgang for Statens pensjonskasse til å innhente pasientjournaler, men med de begrensninger som følger av folketrygdloven § 21-4 c, jf. forslaget til § 45 fjerde ledd. Det legges til grunn at Statens pensjonskasse vil ha taushetsplikt etter helsepersonelloven § 21 flg. ved behandling av journalopplysninger, jf. pasientjournalloven § 15 og helseregisterloven § 17.

I ny § 45 b første ledd foreslår departementet at det tas inn en overordnet hjemmel som angir rammene for behandling av personopplysninger. Det foreslås at Statens pensjonskasse kan behandle innhentede personopplysninger, herunder særlige kategorier av personopplysninger etter personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig for å forvalte de ordningene som Pensjonskassen administrerer. Bestemmelsen vil omfatte rett til å behandle opplysninger for å beregne pensjoner, beregne pensjonspremier og gi medlemmene opplysninger om hva forventet pensjon blir.

Pensjonskassen mottar opplysninger på forskjellige måter. Noen opplysninger sendes inn uoppfordret fra medlemmet eller andre, og departementet forutsetter at opplysninger avgitt på denne måten skal omfattes av adgangen til å behandle "innhentede" opplysninger. Nærmere bestemmelser om hvilke opplysninger som kan behandles, adgangen til viderebehandling og utlevering kan gis i medhold av forskriftshjemmelen som foreslås i § 45 b siste ledd dersom det skulle vise seg å være nødvendig.

Den forvaltningsrettslige taushetsplikten kan imidlertid sette grenser for adgangen til viderebehandling. Departementet antar at å gi opplysninger om medlemmene til arbeidsgiver for kontroll av opplysningene ikke er et uforenlig formål. Departementet antar imidlertid at unntaket fra taushetsplikten etter forvaltningsloven § 13 b nr. 2 (opplysninger til bruk for saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll), vil kunne komme til anvendelse i sakene det her gjelder. Det foreslås likevel at det framgår uttrykkelig av loven at Pensjonskassen kan gi opplysninger om medlemmene til arbeidsgiver for kontroll av om de gitte opplysningene er riktige, og for kontroll av grunnlaget for pensjonspremie.

Personvernforordningens definisjon av "behandling" av personopplysninger omfatter også "innhenting", se artikkel 4 nr. 2. Dette skulle tilsi at bestemmelser om innhenting og behandling av personopplysninger reguleres i samme bestemmelse. Av lovtekniske hensyn foreslår departementet likevel at reglene om innhenting beholdes i en egen

bestemmelse slik det også er gjort i utlendingsloven, se §§ 84 og 83 a. Ved at ordet "innhentede" er tatt inn foran "personopplysninger" i forslaget til ny § 45 b klargjøres det at bestemmelsen i seg selv ikke gir adgang til å innhente opplysninger.

3.5.4 Innhenting og behandling av personopplysninger – boliglån

Statens pensjonskasse administrerer boliglånsordningen i staten. Ved søknad om lån gir medlemmet i dag samtykke til at Statens pensjonskasse blant annet kan innhente opplysninger og foreta kredittvurdering. Samtykke bør etter departementets mening unngås som behandlingsgrunnlag der det er en klar skjevhet mellom den registrerte og den behandlingsansvarlige, se forordningens fortalepunkt 43.

Som det framgår av forslaget § 1 andre ledd bokstav b skal boliglånsordningen i staten administreres av Pensjonskassen når det er fastsatt av departementet.

Departementet foreslår derfor at forslaget § 45 første ledd som hjemler innhenting av personopplysninger og § 45 b første ledd som hjemler behandling av personopplysninger, også skal omfatte boliglånsordningen.

Forslaget til ny § 45 første ledd hjemler innhenting av opplysninger også om andre enn den som krever en ytelse eller søker om lån. Ved at lovforslaget omfatter "kredittopplysningsvirksomhet" og "gjeldsinformasjonsforetak", vil innhenting av en kredittvurdering og innhenting av opplysninger fra et gjeldsinformasjonsregister omfatte lånesøker og eventuelt ektefelle eller samboer. Opplysninger fra et gjeldsinformasjonsregister vil være et viktig supplement til en kredittvurdering, og til den informasjon som medlemmet og eventuelt ektefelle eller samboer legger frem selv (for eksempel skattemelding). I tillegg til at Statens pensjonskasse vil informere om innhenting, sender kredittforetaket og gjeldsinformasjonsregisteret gjenpartsbrief til medlemmet.

3.5.5 Innhenting og behandling av personopplysninger – erstatning for personskade

Helseopplysninger er nødvendige for å behandle søknader om erstatning for personskade etter ulike ordninger. Statens pensjonskasse benytter samtykke som behandlingsgrunnlag for å innhente og behandle slike opplysninger. Ordningene med erstatning for personskade er hjemlet i lov, forskrift, hovedtariffavtalen i staten og flere særavtaler.

Etter forordningen vil samtykke ikke være gyldig som behandlingsgrunnlag dersom det foreligger en klar skjevhet mellom den registrerte og den behandlingsansvarlige. Dette gjelder særlig dersom den behandlingsansvarlige er en offentlig myndighet og det derfor er usannsynlig at samtykket er gitt frivillig med hensyn til alle omstendigheter som kjennetegner den bestemte situasjonen, jf. forordningen fortalepunkt 43. Behandlingsgrunnlag må da framgå av lov.

Dersom det skal behandles særlige kategorier av personopplysninger må rettsgrunnlaget i tillegg oppfylle de betingelser som følger av artikkel 9 nr. 2, herunder krav til "nødvendige garantier" og "egnede og særlige tiltak", jf. fortalepunkt 53. Departementet

vil her peke på at Statens pensjonskasse har taushetsplikt for slike opplysninger etter forvaltningsloven.

Departementet legger til grunn at dersom Statens pensjonskasse innhenter helseopplysningene direkte fra behandler, i stedet for at søker selv må sende disse inn, øker sannsynligheten for at Pensjonskassen får relevante, riktige og fullstendige opplysninger raskt. Dette fordi man slipper misforståelser mht. hvilke opplysninger som er relevante og den ekstra tiden det vil ta for søker selv å samle og vurdere opplysningene.

Departementet foreslår at Statens pensjonskasse gis hjemmel i lov til å innhente og behandle nødvendige helseopplysninger ved behandling av søknader om erstatning ved personskade.

3.5.6 Særskilt om tilgang til Folkeregisteret

Lov om Statens pensjonskasse § 45 a fastslår at Pensjonskassen skal, uten hinder av taushetsplikt, ha tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendig for "forvaltning og beregning av ytelser" som Pensjonskassen administrerer. For at tilgangen også skal omfatte boliglån og erstatningsordningene foreslås at § 45 a om tilgang til opplysninger i Folkeregisteret endres slik at Pensjonskassen skal ha tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendige for "å forvalte de ordningene som Pensjonskassen administrerer".

3.5.7 Helautomatiserte avgjørelser

Statens pensjonskasse foretar en økende andel automatiserte delavgjørelser og en økende andel helautomatiserte avgjørelser.

Departementet foreslår en uttrykkelig lovbestemmelse i lov om Statens pensjonskasse ny § 45 b andre ledd, om at Pensjonskassen skal kunne treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling, egnede tiltak som ivaretar den registrertes rettigheter og friheter, og for øvrig være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Det vises til punkt 3.2.1 til 3.2.3.

Vedtak om pensjon kan ankes inn for Trygderetten og Pensjonskassen foretar da en manuell vurdering av saken. For boliglån kan medlemmet be om en ny vurdering av lånesøknaden, og Pensjonskassen vil da foreta en manuell behandling. Det samme vil gjelde for eventuelt andre ordninger som blir automatisert hvor det ikke foreligger noen formell klage- eller ankerett. Søker kan be om en ny vurdering av søknaden, og behandlingen vil bli foretatt manuelt av Pensjonskassen.

I § 45 b siste ledd foreslås det at departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, registerføring og tilgang til registre.

3.5.8 Særskilt om helautomatisert behandling av saker om uførepensjon

Det vil på sikt være mulig å helautomatisere en del av uføresakene hvor Arbeids- og velferdsetatens vurdering av medisinske opplysninger legges til grunn. En opplysning om at et medlem mottar uførepensjon er en helseopplysning og dermed en særlig kategori personopplysning etter forordningen. Som redegjort for under punkt 3.2.3, kan automatiserte avgjørelser ikke bygge på særlige kategorier personopplysninger med mindre behandlingen er nødvendig av hensyn til "viktige allmenne interesser". Det følger av loven at Statens pensjonskasse skal avgjøre og utbetale pensjoner, herunder uførepensjon, til et stort antall borgere. Departementet legger derfor til grunn at forordningens krav er oppfylt i saker som gjelder uførepensjon, forutsatt at det etableres egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser.

3.5.9 Viderebehandling av personopplysninger

3.5.9.1 Generelt

Forordningens artikkel 5 nr. 1 bokstav b bestemmer at personopplysninger skal samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål (prinsippet om "formålsbegrensning"). Videre slår bestemmelsen fast at opplysningene ikke kan viderebehandles på en måte som er uforenlig med disse formålene. Forordningen artikkel 6 nr. 4 bokstav a til e viser til en skjønsmessig vurdering av om den nye bruken av opplysningene er forenlig eller ikke med den opprinnelige behandlingen. Dersom det nye formålet er forenlig med det opprinnelige formålet, vil det ikke være behov for et nytt behandlingsgrunnlag eller supplerende rettsgrunnlag for det nye formålet. Viderebehandling til uforenlige formål er lovlig dersom det foreligger særskilt hjemmel i lov eller samtykke fra den registrerte, jf. artikkel 6 nr. 4. Det er videre krav om at bestemmelser som åpner for viderebehandling for uforenlige formål, må være nødvendige og forholdsmessige.

3.5.9.2 Statistikk, analyser, datavarehus og testdata

Utfordringen med forenlighetsvurderingen etter personvernforordningen artikkel 6 nr. 4 er at grensene er vage og skjønsmessige, og at det alltid må foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfellet.

Personopplysninger kan imidlertid lovlig viderebehandles til enkelte nye formål som er definert i personopplysningsloven, nemlig "...arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål", se personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav b. Et alternativ er etter artikkel 89 nr. 1 å pseudonymisere (det vil si at enkelte direkte identifiserende parametre erstattes med pseudonymer, som fremdeles vil være unike indikatorer).

Statens pensjonskasse har behov for viderebehandling av opplysninger til statistikk- og analyseformål. Det leveres statistikk når det gjelder pensjon, boliglån, personskafe og gruppeliv. Eksempler på statistikk er antall medlemmer som tar ut avtalefestet pensjon, blir uføre eller som tar ut alderspensjon og medlemmenes alder for start av en ytelse. Statistikker fremgår blant annet av Statens pensjonskasses årsrapport. Arbeids- og sosialdepartementet bestiller ulike statistikker fra Statens pensjonskasse. Det samme gjør

de ansattes organisasjoner. Dette blant annet for å se trender og utvikling. Det utarbeides også statistikker og analyser til internt bruk i Statens pensjonskasse for å identifisere "flaskehalser", forbedringstiltak og oppfølging av saksbehandlingen. Statens pensjonskasse gir også estimater til Arbeids- og sosialdepartementet om inntekter og utgifter til bruk i statsbudsjettet.

Det er videre behov for bruk av personopplysninger til testing og utvikling av it-systemer. For å kontrollere om gjeldende regler og fakta er programmert riktig, kan det være behov for å anvende personopplysninger, selv om det tilstrebes å gjøre dette på anonymiserte opplysninger. Dette vil for eksempel gjelde når omfattende nye regler om offentlig tjenestepensjon trer i kraft fra 1. januar 2020.

I denne forbindelse vises det til at skatteforvaltningsloven ble tilføyd en ny § 5-11 ved endringslov 20. desember 2018 nr. 110:

"§ 5-11. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

(1) Skattemyndighetene kan behandle innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer dersom det vil være umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om behandling etter første ledd."

Det vises til Prop. 1 LS (2018–2019) punkt 18.5 om Skatteetatens og Tolletatens bruk av personopplysninger til utvikling og testing av IT-systemer.

Som Finansdepartementet framhever i proposisjonen, tilsier personvern hensyn at utvikling og testing av IT-systemer som et utgangspunkt bør foregå med anonyme og fiktive opplysninger. Etter personvernforordningen artikkel 5 bokstav b skal som nevnt personopplysninger samles inn til spesifikke, uttrykkelig angitte formål og ikke viderebehandles på en måte som er uforenlig med disse formålene (prinsippet om formålsbegrensning). Etter artikkel 5 bokstav c skal personopplysninger være adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for (prinsippet om dataminimering). Bruk av personopplysninger til utvikling og testing av IT-systemer utfordrer disse prinsippene. Lovgivningen pålegger borgerne å gi opplysninger til Statens pensjonskasse, som i utgangspunktet bare skal brukes til å forvalte de ordningene som Pensjonskassen administrerer. På den andre siden er det hensyn som taler for at Statens pensjonskasse bør kunne benytte personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer.

I likhet med som for Skatteetaten og Tolletaten, utfører Statens pensjonskasse oppgaver som angår et stort antall personer og oppgavene som utføres har stor betydning for de som berøres. Pensjonskassen utleverer i tillegg opplysninger til et betydelig antall mottakere som bruker dem i sin virksomhet. Konsekvensene av feil i IT-systemene kan dermed bli betydelige. Systemene skal håndtere en betydelig informasjonsmengde og systematisere denne på en hensiktsmessig og sikker måte.

Prinsippene om riktighet, integritet og konfidensialitet tilsier derfor at Pensjonskassen bør kunne benytte personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer. Det samme gjør effektivitetshensyn. På denne bakgrunn er det departementets oppfatning at Statens

pensjonskasse har et begrunnet behov for å behandle personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer. Personvern hensyn taler for at det bør være klart for de registrerte hvordan personopplysningene deres blir brukt. I personvernforordningen artikkel 5 bokstav a kommer dette til uttrykk ved at personopplysninger skal behandles på en "åpen måte med hensyn til den registrerte" (prinsippet om åpenhet). Lovregulering av adgangen til å bruke personopplysninger bidrar til å skape slik åpenhet.

Personvernforordningen artikkel 9 har egne regler om særlige kategorier av personopplysninger (opplysninger om helseforhold mv.). Det følger av artikkel 9 at det er forbudt å behandle personopplysninger som omfattes av de særlige kategoriene, med mindre det foreligger et unntak etter artikkel 9 nr. 2 bokstav a til h.

De delene av IT-systemene som skal behandle opplysninger som omfattes av personvernforordningen artikkel 9, må utvikles og testes på samme måte som de andre delene av IT-systemene. Etter departementets vurdering er vilkårene i personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g oppfylt ved at behandlingen er nødvendig for at Pensjonskassen skal kunne utføre sine lovpålagte oppgaver. Videre vil retningslinjene som skal gjelde for Pensjonskassens utviklings- og testvirksomhet, utgjøre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

Det følger av personvernforordningen artikkel 6 nr. 4 at lovbestemmelser som gir hjemmel for viderebehandling av personopplysninger til uforenlige formål, må utgjøre et "nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for å sikre oppnåelse av målene nevnt i artikkel 23 nr. 1". I artikkel 23 nr. 1 nevnes blant annet mål av generell allmenn interesse for en medlemsstat, særlig en medlemsstats viktige økonomiske eller finansielle interesser, herunder trygdespørsmål. Etter departementets vurdering oppfyller de foreslåtte bestemmelsene vilkåret i artikkel 6 nr. 4. Departementet viser for det første til redegjørelsen for behovet for å bruke personopplysninger til utvikling og testing. For det andre viser departementet også her til at utviklings- og testvirksomheten som hovedregel skal foregå med anonyme eller fiktive opplysninger.

Departementet foreslår på denne bakgrunn en ny bestemmelse som fastslår at Statens pensjonskasse kan bruke personopplysninger, herunder særlige kategorier personopplysninger, til utvikling og testing av IT-systemer.

Forslaget omfatter både utvikling og testing av IT-systemer. Med utvikling menes tradisjonelt det å lage eller oppgradere et IT-system slik at det er klart for testing. Med testing menes tradisjonelt det å foreta den siste kontrollen av at IT-systemet fungerer slik det skal.

Etter departementets vurdering bør Statens pensjonskasse også kunne benytte personopplysninger til testing og utvikling i en del tilfeller der det er praktisk mulig, men hvor det er uforholdsmessig krevende å bruke fiktive eller anonyme opplysninger. Pensjonskassen har store og komplekse IT-systemer som inneholder opplysninger om et betydelig antall personer. De utveksler dessuten i utstrakt grad opplysninger med andre

offentlige og private aktører. Det gjør at kravene til utvikling og testing er større enn de ellers ville vært.

Departementet presiserer at en adgang for Statens pensjonskasse til å bruke personopplysninger når det er "uforholdsmessig vanskelig" å benytte anonyme eller fiktive opplysninger, ikke rokker ved det prinsipielle utgangspunktet om at Pensjonskassen skal bruke anonyme eller fiktive opplysninger i utviklings- og testarbeidet.

Statens pensjonskasse utarbeider mange ulike typer analyser og rapporter. Dette omfatter blant annet historiske analyser, analyser og prognoser om framtiden, statistikker, budsjettinnspill til statsbudsjettet, økonomiske rapporter, fakturaer med underlagsmateriale samt sikkerhets- og kontrollrapporter. Datavarehus, dvs. en type databasesystem som søker å organisere data på en tematisk rettet måte, bruker ikke-anonymiserte personopplysninger til analyse- og rapporteringsformål.

På bakgrunn av ovenstående foreslår departementet at Statens pensjonskasse gis en klar hjemmel i lov for viderebehandling av personopplysninger til analyser. Det følger av forslaget at behandling av personopplysninger bare kan skje dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger. Det vises til forslag til § 45 b femte ledd i lov om Statens pensjonskasse.

3.5.9.3 Profilering og informasjon for å gi bedre medlemsbetjening m.v.

Statens pensjonskasse har som målsetting å bidra til god medlems- og kundebetjening på pensjon, premie og forsikring. Pensjonsregelverket er komplekst og det blir enda mer komplekst med ny pensjonsreform. Det er da viktig at medlemmene settes i stand til å ta valg basert på innsikt om hvilke konsekvenser valget vil ha for pensjonen. Et sentralt virkemiddel framover vil være å skreddersy informasjonen til det enkelte medlem ut fra hva de har behov for. Ved å sammenstille relevante data om medlemmene (altså data som har direkte påvirkninger på en pensjonsutbetaling), vil Statens pensjonskasse enkelt kunne gruppere medlemmene etter hvilken informasjon som er viktig at de får fra Statens pensjonskasse. En forutsetning er at Statens pensjonskasse har den relevante informasjon tilgjengelig for sammenstilling.

Profilering er i forordningen artikkel 4 nr. 4 definert slik:

"... enhver form for automatisert behandling av personopplysninger som innebærer å bruke personopplysninger for å vurdere visse personlige aspekter knyttet til en fysisk person, særlig for å analysere eller forutsi aspekter som gjelder nevnte fysiske persons arbeidsprestasjoner, økonomiske situasjon, helse, personlige preferanser, interesser, pålitelighet, atferd, plassering eller bevegelser"

Departementet ser at det med et kompleks regelverk er behov for å gi mer målrettet informasjon tilpasset medlemmene, slik at denne treffer bedre enn generell informasjon. En profilering av medlemmene har som formål å gi medlemmene er bedre brukeropplevelse med hensyn til informasjon fra Statens pensjonskasse. For en nærmere generell omtale av automatisering og profilering, se veileder WP259 rev.01 fra fra Personvernrådet (tidligere Artikkel 29-gruppen). Departementet foreslår etter dette at

Statens pensjonskasse gis lovhjemmel til å behandle innhentede personopplysninger til å forbedre informasjonen til medlemmene.

3.5.9.4 Beregning av forventet pensjon

Det er økt fokus på pensjon, og medlemmer ønsker ofte å få en prognose på forventet pensjon. Medlemmene henvender seg til Statens pensjonskasse gjennom flere kanaler, for eksempel ved å ringe kundesenteret eller å logge seg inn på Min side på www.spk.no og bruke "pensjonskalkulatoren". Mange medlemmer deltar også på Statens pensjonskasses seniorkurs hvor individuelle pensjonsberegninger inngår.

For å kunne beregne forventet pensjon til medlemmet er det i tillegg til opplysninger om medlemskapet i Statens pensjonskasse, behov for å innhente opplysninger fra folketrygden og andre offentlige tjenstepensjonsordninger. Slike opplysninger kan med hjemmel i lov i dag først innhentes ved faktisk pensjonering. Medlemmet må i dag gi samtykke for at Pensjonskassen skal kunne beregne forventet pensjon.

Nevnte tilfeller, hvor formålet med innhenting og behandlingen er å beregne forventet pensjon, hjemles etter forslaget § 45 b første ledd.

Dersom opplysninger som Statens pensjonskasse allerede har innhentet til andre formål skal benyttes til å beregne forventet pensjon, kreves det imidlertid et nytt behandlingsgrunnlag dersom det nye formålet ikke er forenlig med det opprinnelige. Departementet foreslår derfor at Statens pensjonskasse i § 45 b tredje ledd gis hjemmel til å behandle innhentede personopplysninger til å beregne forventet pensjon og premie.

3.5.9.5 Arbeidsgivers kontroll av opplysninger

Som nevnt i punkt 2.4.1.2 gir Statens pensjonskasse arbeidsgiver tilgang til de opplysningene som arbeidsgiveren tidligere har gitt om sine ansatte til Pensjonskassen. Arbeidsgiveren kan da kontrollere at opplysningene er korrekte og eventuelt rette uriktige eller mangelfulle opplysninger. Når arbeidsgiver ber om spesifisert faktura, gir Statens pensjonskasse dessuten opplysninger om premie på individnivå.

Departementet foreslår at Pensjonskassens adgang til å utlevere innhentede opplysninger om medlemmene til arbeidsgiver for kontroll av at de gitte opplysningene er riktige, og for kontroll av grunnlaget for pensjonspremie, lovfestes.

3.6 Endringer i lov om pensjonstrygd for sjømenn

Behandling av personopplysninger følger forutsetningsvis av reguleringen av de oppgaver som Pensjonstrygden for sjømenn skal utføre.

Lov om pensjonstrygd for sjømenn § 21 nr. 1 har i dag bestemmelser om hvem som plikter å gi pensjonstrygden for sjømenn opplysninger. Nr. 1 annet ledd gir pensjonstrygden tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendige for å utføre oppgaver etter loven.

Personvernforordningens definisjon av "behandling" av personopplysninger omfatter også "innhenting", se artikkel 4 nr. 2. Dette skulle tilsi at bestemmelser om innhenting og behandling av personopplysninger reguleres i tilknytning til hverandre. Av lovtekniske

hensyn foreslår departementet at reglene om innhenting likevel beholdes i en egen bestemmelse slik det også er gjort i utlendingsloven, se §§ 84 og 83 a. Ved at ordet "innhentede" er tatt inn foran "personopplysninger" i forslaget til ny § 21 a klargjøres det at bestemmelsen i seg selv ikke gir adgang til å innhente opplysninger.

Departementet foreslår at lov om pensjonstrygd for sjømenn § 21 nr. 1 første ledd om innhenting av opplysninger endres slik at den også omfatter beregning av forventet pensjon.

I ny § 21 a foreslår departementet på tilsvarende måte som for Statens pensjonskasse at det med nødvendige tilpasninger til Pensjonstrygden for sjømenn, tas inn en overordnet hjemmel som angir rammene for behandling av innhentede personopplysninger.

Pensjonstrygden har stort sett automatisert all saksbehandling, både hva gjelder premieinnbetaling og pensjonssaker. Departementet foreslår en uttrykkelig lovbestemmelse i lov om pensjonstrygd for sjømenn ny § 21 a andre ledd, om at pensjonstrygden skal kunne treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling, egnede tiltak som ivaretar den registrertes rettigheter og friheter, og for øvrig være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Det vises til punkt 3.2.1 og 3.2.2.

Vedtak om pensjon kan ankes inn for Trygderetten og pensjonstrygden foretar da en manuell vurdering av saken.

Pensjonstrygden for sjømenn har behov for viderebehandling av opplysninger til statistikk- og analyseformål, herunder premie og pensjon. Eksempler på statistikk er antall medlemmer som tar pensjon, blir uføre eller som tar ut pensjon og medlemmenes alder for start av en ytelse. Statistikker fremgår blant annet av årsrapporter. Arbeids- og sosialdepartementet bestiller ulike statistikker, herunder for å se trender og utvikling. Det utarbeides også statistikker og analyser til internt bruk for å identifisere "flaskehalser", forbedringstiltak og oppfølging av saksbehandlingen. Pensjonstrygden for sjømenn gir også estimater til Arbeids- og sosialdepartementet om inntekter og utgifter til bruk i statsbudsjettet.

Det er videre behov for bruk av personopplysninger til testing og utvikling av it-systemer. For å kontrollere om gjeldende regler og fakta er programmert riktig, kan det være behov for å anvende personopplysninger, selv om det tilstrebes å gjøre dette på anonymiserte opplysninger. Dette vil for eksempel gjelde når ordningen får nye regler.

På denne bakgrunn foreslår departementet tilsvarende hjemler for gjenbruk av opplysninger som for Statens pensjonskasse, se punkt 3.5.9.

3.7 Endringer i lov om pensjonstrygd for fiskere

Lov om pensjonstrygd for fiskere § 29 har i dag bestemmelser om hvem som plikter å gi Garantikassen for fiskere opplysninger. Bestemmelsens andre ledd gir Garantikassen

tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendige for å utføre oppgaver etter loven.

Personvernforordningens definisjon av "behandling" av personopplysninger omfatter også "innhenting", se artikkel 4 nr. 2. Dette skulle tilsi at bestemmelser om innhenting og behandling av personopplysninger reguleres i tilknytning til hverandre. Av lovtekniske hensyn foreslår departementet at reglene om innhenting likevel beholdes i en egen bestemmelse slik det også er gjort i utlendingsloven, se §§ 84 og 83 a. Ved at ordet "innhentede" er tatt inn foran "personopplysninger" i forslaget til ny § 29 a klargjøres det at bestemmelsen i seg selv ikke gir adgang til å innhente opplysninger.

Departementet foreslår at lov om pensjonstrygd for fiskere § 29 første ledd om innhenting av opplysninger endres slik at den også omfatter beregning av forventet pensjon.

I ny § 29 a foreslår departementet på tilsvarende måte som for Statens pensjonskasse og Pensjonstrygden for sjømenn at det med nødvendige tilpasninger til pensjonstrygden for fiskere, tas inn en overordnet hjemmel som angir rammene for behandling av innhentede personopplysninger i ordningen.

Garantikassen har i liten grad automatisert saksbehandlingen av fiskerpensjon.

Departementet foreslår en uttrykkelig lovbestemmelse i lov om pensjonstrygd for fiskere ny § 29 a andre ledd, om at Garantikassen skal kunne treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling, egnede tiltak som ivaretar den registrertes rettigheter og friheter, og for øvrig være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Det vises til punkt 3.2.1 og 3.2.2.

Vedtak om pensjon kan ankes inn for Trygderetten og Garantikassen foretar da en manuell vurdering av saken.

Når det gjelder gjenbruk av opplysninger skal det nevnes at Garantikassens årsrapport gir nærmere oversikt over statistiske data vedrørende pensjonstrygden for fiskere, for eksempel om antall pensjonister, innbetalt medlemspremie, antall utbetalinger og totalt utbetalt pensjon i kalenderåret. Garantikassen for fiskere utarbeider videre prognoser over forventet utbetalt pensjon, antall pensjonister, pensjonstrygden for fiskere sine forventede inntekter og behov for tilleggsfinansiering. Nytt fra og med 2020 er at slike prognoser er gitt til Arbeids- og sosialdepartementet i forbindelse med Statsbudsjettet for 2020, og de kommende tre år. Garantikassen for fiskere har enkelte ganger behov for tilgang til personopplysninger fra offentlige registre i forbindelse med testing/utvikling av IT-systemer.

Departementet foreslår etter dette tilsvarende hjemler for gjenbruk av opplysninger som for Statens pensjonskasse og Pensjonstrygden for sjømenn, se punkt 3.5.9.

4 Nærmere regler i forskrift

Når det gjelder kravet om supplerende rettsgrunnlag for behandling på grunnlag av forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, må det avgjøres hva som kan utgjøre et slikt

supplerende rettsgrunnlag. Det vises til Prop. 56 LS (2017–2018) Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse av forordning (EU) nr. 2016/679 (generell personvernforordning) i EØS-avtalen hvor det uttales:

"Det følger av fortalepunkt 41 at «når det i denne forordning vises til et rettslig grunnlag eller et lovgivningsmessig tiltak, krever dette ikke nødvendigvis en regelverksakt vedtatt av et parlament». Etter departementets syn må det legges til grunn at i alle fall lov- og forskriftsbestemmelser kan utgjøre supplerende rettsgrunnlag. Departementet antar at også vedtak fattet i medhold av lov eller forskrift omfattes, ettersom det også i disse tilfellene foreligger et lov- eller forskriftsgrunnlag."

I forslag til nye behandlingshjemler i lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonstrygd for sjømenn og lov om pensjonstrygd for fiskere åpnes det for at departementet kan gi nærmere regler i forskrift om behandlingen, blant annet "om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling og utlevering". Oppstillingen er ikke uttømmende. I arbeids- og velferdsforvaltningsloven og sosialtjenesteloven er "adgangen til viderebehandling og utlevering" ikke tatt med, da gjenbruk av opplysninger i arbeids- og velferdsforvaltningen ikke er omfattet av dette høringsnotatet.

Bestemmelsene gir adgang til å regulere "behandlingen". Formuleringen er vid og omfatter alt som knytter seg til behandlingen, herunder viderebehandling. Et særlig aktuelt tilfelle av viderebehandling vil være å gi regler om bruk av opplysninger myndighetene har fra tidligere saksbehandling. I praksis vil det ikke være uvanlig at en person over tid har flere saker til behandling hos etatene. I slike tilfeller vil etatene ha et reelt behov for å behandle personopplysninger som er innhentet tidligere. Flere hensyn taler for at myndighetene ser hen til opplysninger fra tidligere saksbehandling eller opplysninger innhentet fra en annen person i annen sak. Særlig ressurs hensyn og hensynet til å opplyse saken best mulig er viktige hensyn, men også kontrollhensyn gjør seg sterkt gjeldende. Hvorvidt behandling av opplysninger som myndighetene har fra tidligere saksbehandling, vil være forenelig eller ikke med det opprinnelige formålet de ble samlet inn for, vil avhenge av en konkret vurdering i det enkelte tilfellet.

Det understrekes imidlertid at eventuelle forskriftsbestemmelser må utformes i tråd med forordningens krav, blant annet til nødvendighet og forholdsmessighet.

5 Personvernkonsekvenser

Arbeids- og velferdsforvaltningen, Statens pensjonskasse og pensjonstrygdene for sjømenn og fiskere behandler en stor mengde personopplysninger om et stort antall borgere. Mange av opplysningene som behandles er særlige kategorier personopplysninger, som opplysninger om helseforhold. Også opplysninger som ikke regnes som særlige kategorier personopplysninger, kan oppleves private og personlige.

Behandling av personopplysninger, som ikke er basert på samtykke, innebærer et inngrep i personvernet til borgerne i den forstand at de selv ikke kan bestemme over behandlingen

av egne personopplysninger. Opplysningene som forslaget gjelder, er imidlertid helt nødvendige for at de aktuelle myndighetene skal kunne behandle krav om ytelser og tjenester, og for at den enkelte sikres disse i samsvar med de respektive lovene.

Personopplysninger kan kun samles inn til spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigete formål, jf. artikkel 5 nr. 1 bokstav b. Med et uttrykkelig angitt og konkret formål vil det i større grad være enkelt å angi hvilke personopplysninger som er adekvate, nødvendige og relevante for å oppfylle formålet (prinsippet om dataminimering). Prinsippene her vil ivaretas gjennom de rammene som er nedfelt i de respektive lovene som er grunnlag for behandlingen av personopplysningene. Behovet for opplysninger vil variere med vilkårene som er fastsatt for den enkelte ytelse. For eksempel i saker om barnetrygd, vil nødvendige opplysninger hovedsakelig omfatte fødselsdato og bosted, som er registrert i folkeregisteret. I saker om uføretrygd/uførepensjon vil det være behov for en rekke opplysninger knyttet til vilkårsfastsettelsen, for eksempel helseopplysninger, opplysninger om nedsatt inntektsevne og gjennomgått hensiktsmessig behandling og arbeidsrettede tiltak mv.

Personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav f fastsetter at personopplysninger skal behandles på en måte som sikrer tilstrekkelig sikkerhet for personopplysningene, herunder vern mot uautorisert eller ulovlig behandling, og mot utilsiktet tap, ødeleggelse eller skade ved bruk av egnede tekniske eller organisatoriske tiltak (prinsippet om integritet og konfidensialitet).

Det er videre forbudt å oppbevare personopplysninger lenger enn det som er nødvendig for formålet de ble samlet inn for.

Departementet forutsetter at de aktuelle myndighetene sørger for at personopplysningene er korrekte og oppdaterte, at de underlegges tilstrekkelig informasjonssikkerhet og at de slettes når formålet er oppfylt. Myndighetene må videre sørge for å iverksette tiltak mot utilsiktet og ulovlig ødeleggelse, tap og endringer av personopplysninger. Arbeids- og velferdsforvaltningen, Statens pensjonskasse, Pensjonstrygden for sjømenn og Garantikassen for fiskere må ha strenge og detaljerte retningslinjer for behandling av personopplysninger som ivaretar kravene i personvernforordningen. Departementet vil dessuten peke på at de nevnte myndighetene har taushetsplikt, noe som er viktig for borgernes rettssikkerhet og personvern.

Forslaget om en uttrykkelig generell hjemmel for behandling av personopplysninger medfører ikke noen større konsekvenser for personvernet enn det som følger av gjeldende rett, fordi myndighetene ikke gis utvidet adgang til å behandle personopplysninger. Et slikt klart rettsgrunnlag vil imidlertid bidra til økt åpenhet og forutsigbarhet for de registrerte.

For at helautomatiserte avgjørelser skal være tillatt, stiller personvernforordningen artikkel 22 nr. 2 bokstav b krav om at det fastsettes egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser. Dette kreves også etter artikkel 22 nr. 4 for behandling av særlige kategorier personopplysninger.

Utformingen av tiltakene må være basert på en konkret vurdering av den aktuelle behandlingen. Forvaltningslovens regler om veiledningsplikt, kontradiksjon, innsyn, begrunnelse og klage må i utgangspunktet anses å være et vesentlig bidrag til å oppfylle forordningens krav om egnede tiltak. Garantiene i forvaltningsloven er imidlertid minimumsgarantier, og i tillegg kan det derfor måtte kreves at den behandlingsansvarlige iverksetter andre tiltak som er egnet til å redusere den økte risiko en automatisert behandling anses å medføre. Eksempler på hva som forøvrig kan være egnede tiltak, fremkommer blant annet av fortalepunkt 71 og av EDPBs veileder om automatiserte avgjørelser.² Det kan for eksempel være nødvendig å regulere krav til jevnlig kontroll og revisjon av de benyttede regler/algoritmer for å begrense faren for feil.

Departementet anser at den registrertes personvernrettigheter etter forordningen er tilstrekkelig ivaretatt gjennom lovforslaget her og tiltakene som er angitt ovenfor.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget legger opp til at det gis en klar lovhjemmel for når behandling av personopplysninger er tillatt, med enkelte ytterligere presiseringer i forskrift. Dette vil kunne avskjære noen tvils- og tolkningsspørsmål som følger av dagens rettslige utgangspunkt, og slik sett bidrar forslaget til effektivisering. Det er imidlertid svært utfordrende å anslå ressursbruk og besparelser nærmere. Det legges imidlertid til grunn at forslaget vil kunne gjennomføres innenfor etatenes gjeldende rammer.

7 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

7.1 Endringer i lov om pensjonstrygd for sjømenn

Til § 21 nr. 1 første ledd

Etter gjeldende nr. 1 første ledd plikter blant annet offentlig myndighet uten hinder av eventuell taushetsplikt å gi de opplysningene som pensjonstrygden trenger for å "sikre riktig behandling av saker" etter loven her. Bestemmelsen endres slik at Pensjonstrygden for sjømenn har rett til å innhente de opplysningene som er nødvendige for å "forvalte pensjonstrygden". Det legges til grunn at bestemmelsen da vil omfatte rett til å innhente opplysninger for å gi medlemmene informasjon om forventet pensjon. Det samme forutsettes å gjelde opplysninger innhentet fra Folkeregisteret etter andre ledd. Det er i tillegg gjort en mindre språklig endring.

Til ny § 21 a

Det følger av *første ledd* at Pensjonstrygden for sjømenn kan behandle innhentede personopplysninger som er nødvendig for å forvalte pensjonstrygden. Ved at ordet

² https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=612053

"innhentede" er tatt inn foran "personopplysninger" i forslaget, klargjøres det at bestemmelsen i seg selv ikke gir adgang til å innhente opplysninger.

Bestemmelsen forutsettes å omfatte rett til å behandle opplysninger for å beregne pensjoner og beregne avgifter. Videre vil bestemmelsen omfatte å gi medlemmene opplysninger om hva forventet pensjon blir (simulering), dersom dette var formålet med innhenting av opplysningene (primærformålet). Om *viderebehandling* til simuleringsformål, se merknaden til tredje ledd.

Pensjonstrygden mottar opplysninger på forskjellige måter. Noen opplysninger sendes inn uoppfordret av arbeidstakeren eller andre, og departementet forutsetter at opplysninger avgitt på denne måten skal omfattes av adgangen til å behandle "innhentede" opplysninger.

Behandlingen begrenses gjennom et krav om at den må være nødvendig.

Etter *andre ledd første punktum* kan Pensjonstrygden treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger.

Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger, jf. *andre ledd andre punktum*. Bestemmelsen innebærer en henvisning til at grunnleggende krav til forsvarlig saksbehandling må være oppfylt, jf. forordningen artikkel 22 nr. 2 om at det må være fastsatt egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser. Slike tiltak gjelder blant annet plikten til å innhente informasjon, veiledningsplikten, kontradiksjon, innsyn og begrunnelse, samt regler om nødvendige personverngarantier. Det innebærer også at det ikke kan legges opplysninger til grunn for avgjørelsen uten at det foreligger tilstrekkelige kvalitetssikringsmekanismer for at de er riktige og dekkende. Hva som kreves, må vurderes i lys av betydningen som behandlingen har for den enkelte, holdt opp imot samfunnets og forvaltningens behov.

Vedtak om pensjon kan ankes inn for Trygderetten og Pensjonstrygden foretar da en manuell vurdering av saken.

Det følger av *andre ledd tredje punktum* at den helautomatiserte avgjørelsen ikke kan bygge på skjønnsmessige vilkår, med mindre avgjørelsen er utvilsom.

Tredje til sjette ledd regulerer retten til å bruke personopplysninger til andre formål enn det de opprinnelig ble samlet inn for (viderebehandling).

Tredje ledd slår fast at Pensjonstrygden kan behandle innhentede personopplysninger for å beregne forventet pensjon og premie, og for å forbedre informasjonen til arbeidstakerne.

Etter *fjerde ledd* kan Pensjonstrygden gi opplysninger om arbeidstakerne til rederiet for kontroll av om de gitte opplysningene er riktige, og for kontroll av grunnlaget for avgiftene.

Femte ledd slår fast at personopplysninger kan behandles når det er nødvendig til utredning og produksjon av statistikk og analyse. Dette gjelder bare dersom det er umulig

eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Etter *sjette ledd* kan Pensjonstrygden behandle personopplysninger når dette er nødvendig for å utvikle og teste it-systemer. Dette gjelder bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Det følger av *syvende ledd* at departementet kan gi nærmere regler i forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre. Bestemmelsen åpner for forskrifter om viderebehandling for uforenelige formål.

7.2 Endringer i lov om Statens pensjonskasse

Til § 1

Nytt *andre ledd* bestemmer at formålet med pensjonsordningen i Statens pensjonskasse er å sikre medlemmene tjenestepensjon ved alderdom og uførhet. Ordningen skal også sikre pensjon til etterlatte.

Av nytt *tredje ledd* framgår det hvilke ordninger Statens pensjonskasse administrerer i tillegg til pensjonsordningen i Statens pensjonskasse. Det gjelder andre pensjonsordninger, boliglånsordningen i staten, gruppelivsordningen i staten og andre ordninger, erstatningsordninger i staten og andre ordninger, når det er fastsatt ved lov eller av departementet.

Til § 45

Paragrafen omhandler innhenting av opplysninger og er i det alt vesentlige utformet i tråd med folketrygdloven §§ 21-4 og 21-4 c og lov om Statens pensjonskasse § 45.

Første ledd første punktum slår fast at Statens pensjonskasse har rett til å innhente de opplysningene som er nødvendig for å forvalte de ordninger som Pensjonskassen administrerer. Bestemmelsen vil også omfatte rett til å innhente opplysninger for å beregne pensjoner, beregne pensjonspremier og gi medlemmene opplysninger om forventet pensjon.

Etter *første ledd andre punktum* kan opplysninger innhentes fra arbeidsgiver, tidligere arbeidsgiver, offentlig myndighet, annen pensjons- eller trygdeordning, helsepersonell, forsikringsselskap og annen finansinstitusjon.

Adgangen til å innhente opplysninger omfatter etter *første ledd tredje punktum* også opplysninger om andre enn medlemmet eller den som kan ha rett til en ytelse. Dette vil f.eks. gjelde søkerens ektefelle og barn.

Andre ledd er utformet i tråd med folketrygdloven § 21-4 andre ledd første punktum, og pålegger helsepersonell å gi de erklæringene og uttalelsene som er nødvendige for å kunne vurdere rettigheter og plikter etter loven her og etter andre ordninger som Pensjonskassen administrerer. Slike erklæringer og uttalelser vil kunne være nødvendige ved behandling av søknader om uførepensjon og erstatning for personskafe.

Tredje ledd første punktum bestemmer at den som blir pålagt å gi opplysninger, erklæringer og uttalelser etter første og andre ledd, plikter å gjøre dette uten hinder av taushetsplikt.

Tredje ledd andre punktum slår fast at den som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse.

Fjerde ledd bestemmer at folketrygdloven § 21-4 c første og andre ledd om innhenting av pasientjournal og tredje ledd om fremgangsmåten ved innhenting av opplysninger gjelder tilsvarende.

Femte ledd pålegger en person som setter fram krav om eller mottar en ytelse å gi de opplysningene, meldingene og attestene som Pensjonskassen forlanger. Dette gjelder også boliglån. Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende § 45 andre ledd første punktum. Bestemmelsen om plikten til å gi opplysninger for et medlems ektefelle og livsarvinger og i tilfelle vergen, er en videreføring av gjeldende § 45 andre ledd andre punktum.

Sjette ledd om plikten til å melde fra om inngåelse eller oppløsning av ekteskap er en videreføring av gjeldende første ledd.

Syvende ledd om straff er, med unntak av en mindre språklig endring, en videreføring av gjeldende tredje ledd.

Til § 45 a

Statens pensjonskasse har i dag tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendig for "forvaltning og beregning av ytelser" som Pensjonskassen administrerer. Bestemmelsen er endret slik at Pensjonskassen skal ha tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendig for å forvalte "de ordningene" som Pensjonskassen administrerer, herunder også boliglånsordningen og erstatningsordningene.

Til ny § 45 b

Det følger av *første ledd* at Statens pensjonskasse kan behandle innhentede personopplysninger, herunder særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig for å forvalte de ordningene som Pensjonskassen administrerer. Ved at ordet "innhentede" er tatt inn foran "personopplysninger" i forslaget, klargjøres det at bestemmelsen i seg selv ikke gir adgang til å innhente opplysninger.

Bestemmelsen forutsettes å omfatte rett til å behandle opplysninger for å beregne pensjoner og pensjonspremier. Videre vil bestemmelsen omfatte å gi medlemmene opplysninger om hva forventet pensjon blir (simulering), dersom dette var formålet med

innhentingene av opplysningene (primærformålet). Om *viderebehandling* til simuleringsformål, se merknaden til tredje ledd.

Pensjonskassen mottar opplysninger på forskjellige måter. Noen opplysninger sendes inn uoppfordret av medlemmet eller andre, og departementet forutsetter at opplysninger avgitt på denne måten skal omfattes av adgangen til å behandle "innhentede" opplysninger.

Behandlingen etter første ledd begrenses gjennom et krav om at den må være nødvendig.

Etter *andre ledd første punktum* kan Pensjonskassen treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9.

Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger, jf. *andre ledd andre punktum*. Bestemmelsen innebærer en henvisning til at grunnleggende krav til forsvarlig saksbehandling må være oppfylt, jf. forordningen artikkel 22 nr. 2 om at det må være fastsatt egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser. Slike tiltak gjelder blant annet plikten til å innhente informasjon, veiledningsplikten, kontradiksjon, innsyn, begrunnelse og klage, samt regler om nødvendige personverngarantier. Det innebærer også at det ikke kan legges opplysninger til grunn for avgjørelsen uten at det foreligger tilstrekkelige kvalitetssikringsmekanismer for at de er riktige og dekkende. Hva som kreves av egnede tiltak, må vurderes i lys av betydningen som behandlingen har for den enkelte, holdt opp imot samfunnets og forvaltningens behov.

Vedtak om pensjon kan videre ankes inn for Trygderetten og Pensjonskassen foretar da en manuell vurdering av saken. For boliglån kan medlemmet be om en ny vurdering av lånesøknaden, og Pensjonskassen vil da foreta en manuell behandling. Det samme vil gjelde for eventuelt andre ordninger som blir automatisert hvor det ikke foreligger noen formell klage- eller ankerett. Søker kan be om en ny vurdering av søknaden, og behandlingen vil bli foretatt manuelt av Pensjonskassen.

Det følger av *andre ledd tredje punktum* at den helautomatiserte avgjørelsen ikke kan bygge på skjønnsmessige vilkår, med mindre avgjørelsen er utvilsom.

Tredje til sjette ledd regulerer retten til å bruke personopplysninger til andre formål enn det de opprinnelig ble samlet inn for (viderebehandling).

Tredje ledd slår fast at Pensjonskassen kan behandle personopplysninger for å beregne forventet pensjon og premie, og for å forbedre informasjonen til medlemmene.

Etter *fjerde ledd* kan Pensjonskassen gi opplysninger om medlemmene til arbeidsgiver for kontroll av at de gitte opplysningene er riktige, og for kontroll av grunnlaget for pensjonspremie.

Femte ledd slår fast at Pensjonskassen kan behandle personopplysninger, herunder særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig til utredning og produksjon av statistikk og analyse. Dette gjelder bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Etter *sjette ledd* kan Pensjonskassen behandle personopplysninger, herunder særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når det er nødvendig for å utvikle og teste it-systemer. Dette gjelder bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Det følger av *syvende ledd* at departementet kan gi nærmere regler i forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre. Bestemmelsen åpner for forskrifter om viderebehandling for uforenlige formål.

Til ny § 45 c

Bestemmelsen om gjensidig opplysningsplikt mellom Statens pensjonskasse og annen pensjons- eller trygdeordning viderefører gjeldende § 45 fjerde ledd tredje punktum.

7.3 Endringer i lov om pensjonstrygd for fiskere

Til § 29

Etter gjeldende *første ledd* plikter blant annet offentlig myndighet uten hinder av eventuell taushetsplikt å gi de opplysninger som Garantikassen trenger for å "sikre riktig behandling av saker" etter loven her. Bestemmelsen endres slik at Garantikassen har rett til å innhente de opplysninger som er nødvendig for å "forvalte pensjonsordningen". Det legges til grunn at bestemmelsen da vil omfatte rett til å innhente opplysninger for å gi medlemmene informasjon om forventet pensjon. Det samme forutsettes å gjelde opplysninger innhentet fra Folkeregisteret etter andre ledd.

I *andre ledd* endres "Garantikassen" til "Garantikassen for fiskere".

Til ny § 29 a

Det følger av *første ledd* at Garantikassen for fiskere kan behandle innhentede personopplysninger når dette er nødvendig for forvaltning av pensjonsordningen for fiskere. Ved at ordet "innhentede" er tatt inn foran "personopplysninger" i forslaget, klargjøres det at bestemmelsen i seg selv ikke gir adgang til å innhente opplysninger.

Bestemmelsen vil omfatte rett til å behandle opplysninger for å beregne pensjoner. Videre vil bestemmelsen forutsetningsvis omfatte å gi medlemmene opplysninger om forventet pensjon (simulering), dersom dette var formålet med innhenting av opplysningene (primærformålet). Om *viderebehandling* til simuleringsformål, se merknadene til tredje ledd.

Garantikassen mottar opplysninger på forskjellige måter. Noen opplysninger sendes inn uoppfordret, og departementet forutsetter at opplysninger avgitt på denne måten skal omfattes av adgangen til å behandle "innhentede" opplysninger.

Behandlingen etter første ledd begrenses gjennom et krav om at den må være nødvendig.

Etter *andre ledd første punktum* kan Garantikassen treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger.

Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger, jf. *andre ledd andre punktum*. Bestemmelsen innebærer en henvisning til at grunnleggende krav til forsvarlig saksbehandling må være oppfylt, jf. forordningen artikkel 22 nr. 2 om at det må være fastsatt egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser. Slike tiltak gjelder blant annet plikten til å innhente informasjon, veiledningsplikten, kontradiksjon, innsyn og begrunnelse, samt regler om nødvendige personverngarantier. Det innebærer også at det ikke kan legges opplysninger til grunn for avgjørelsen uten at det foreligger tilstrekkelige kvalitetssikringsmekanismer for at de er riktige og dekkende. Hva som kreves, må vurderes i lys av betydningen som behandlingen har for den enkelte, holdt opp imot samfunnets og forvaltningens behov.

Det følger av *andre ledd tredje punktum* at den helautomatiserte avgjørelsen ikke kan bygge på skjønnsmessige vilkår, med mindre avgjørelsen er utvilsom.

Vedtak om pensjon kan ankes inn for Trygderetten og Garantikassen for fiskere foretar da en manuell vurdering av saken.

Tredje til femte ledd regulerer retten til å bruke personopplysninger til andre formål enn det de opprinnelig ble samlet inn for (viderebehandling).

Tredje ledd slår fast at Garantikassen kan behandle personopplysninger for å beregne forventet pensjon og premie, og for å forbedre informasjonen til medlemmene.

Fjerde ledd fastslår at Garantikassen kan behandle personopplysninger når det er nødvendig til utredning og produksjon av statistikk og analyse. Dette gjelder bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Etter *femte ledd* kan Garantikassen behandle personopplysninger når det er nødvendig for å utvikle og teste it-systemer. Dette gjelder bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Det følger av *sjette ledd* at departementet kan gi nærmere regler i forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

7.4 Endringer i arbeids- og velferdsforvaltningsloven

Til ny § 4 a

Første ledd bestemmer at Arbeids- og velferdsetaten kan behandle innhentede personopplysninger, herunder særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig for å forvalte de ordningene som etaten administrerer. Ved at ordet "innhentede" er tatt inn foran "personopplysninger", klargjøres det at bestemmelsen i seg selv ikke gir adgang til å innhente opplysninger. Hjemler for innhenting av personopplysninger følger av særlovgivningen.

Bestemmelsen forutsettes å omfatte rett til å behandle personopplysninger for å beregne ytelser og avgifter. Videre vil bestemmelsen omfatte å gi medlemmene opplysninger om hva forventet ytelse blir (simulering), dersom dette var formålet med innhenting av opplysningene (primærformålet).

Arbeids- og velferdsetaten mottar opplysninger på forskjellige måter. Noen opplysninger sendes inn uoppfordret, og departementet forutsetter at opplysninger avgitt på denne måten skal omfattes av adgangen til å behandle "innhentede" opplysninger.

Behandlingen etter første ledd begrenses gjennom kravet om at den må være nødvendig.

Etter *andre ledd første punktum* kan Arbeids- og velferdsetaten treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9. Etter *andre ledd andre punktum* må behandlingen sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Det følger av *tredje punktum* at den helautomatiserte avgjørelsen ikke kan bygge på skjønnsmessige vilkår, med mindre avgjørelsen er utvilsom.

Det følger av *tredje ledd* at departementet kan gi nærmere regler i forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, registerføring og tilgang til registre.

7.5 Endringer i sosialtjenesteloven

Til ny § 43 a

Det følger av *første ledd* at kommunen, Fylkesmannen, Statens helsetilsyn og Arbeids- og velferdsdirektoratet kan behandle innhentede personopplysninger, herunder særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig for å behandle saker som gjelder alle de tjenestene kommunen administrerer med hjemmel i denne loven. Dette vil også gjelde i tilfeller der kommunen mottar opplysninger fra Arbeids- og velferdsetaten med hjemmel i arbeids- og velferdsforvaltningsloven §§ 8 og 16, som for eksempel gir grunnlag for å tilby økonomisk veiledning til en person som mottar statlige ytelser og ikke har søkt særskilt

om kommunale tjenester. Opplysning, råd og veiledning er grunnleggende i de kommunale sosiale tjenestene, også for personer som ikke mottar andre sosiale tjenester fra kommunen.

Opplysninger mottas på forskjellige måter. Noen opplysninger sendes inn uoppfordret av brukeren eller andre, og departementet forutsetter at opplysninger avgitt på denne måten skal omfattes av adgangen til å behandle "innhentede" opplysninger.

Behandling etter første ledd begrenses gjennom kravet om at den må være nødvendig.

Det følger av *andre ledd* at departementet kan gi nærmere regler i forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, registerføring og tilgang til registre.

Forslag til lovendringer

I

I lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn gjøres følgende endringer:

§ 21 nr. 1 første ledd skal lyde:

Kommunal og annen offentlig myndighet, og likeså rederi og pensjonsordning, plikter uten godtgjørelse og uten hinder av eventuell taushetsplikt å gi de opplysninger som *Pensjonstrygden for sjømenn* trenger for å *forvalte pensjonstrygden*.

Ny § 21 a skal lyde:

Pensjonstrygden for sjømenn kan behandle innhentede personopplysninger når dette er nødvendig for å forvalte pensjonstrygden.

Pensjonstrygden kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønsmessige vilkår, med mindre avgjørelsen er utvilsom.

Pensjonstrygden kan behandle innhentede personopplysninger for å beregne forventet pensjon og premie, og for å forbedre informasjonen til arbeidstakerne.

Pensjonstrygden kan gi opplysninger til rederiet om arbeidstakerne for kontroll av at de gitte opplysningene er riktige, og for kontroll av grunnlaget for arbeidstaker- og rederiavgiften.

Pensjonstrygden kan behandle innhentede personopplysninger når dette er nødvendig til utredning og produksjon av statistikk og analyse, men bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Pensjonstrygden kan behandle innhentede personopplysninger når dette er nødvendig for å utvikle og teste it-systemer, men bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

II

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:

§ 1 nytt andre og tredje ledd skal lyde:

Formålet med pensjonsordningen i Statens pensjonskasse er å sikre medlemmene tjenestepensjon ved alderdom og uførhet. Ordningen skal også sikre pensjon til etterlatte.

Når det er fastsatt ved lov eller bestemt av departementet, skal Pensjonskassen i tillegg administrere

- a) andre pensjonsordninger*
- b) boliglånsordningen i staten, gruppelivsordningen i staten og andre ordninger*
- c) erstatningsordninger i staten*
- d) andre ordninger.*

§ 45 skal lyde:

Statens pensjonskasse har rett til å innhente de opplysningene som er nødvendige for å forvalte de ordningene Pensjonskassen administrerer. Opplysninger kan innhentes fra arbeidsgiver, tidligere arbeidsgiver, offentlig myndighet, annen pensjons- eller trygdeordning, helsepersonell, kredittopplysningsvirksomhet, gjeldsinformasjonsforetak, forsikringsselskap og annen finansinstitusjon. Adgangen til å innhente opplysninger etter første og andre punktum omfatter også opplysninger om andre enn medlemmet eller den som kan ha rett til en ytelse eller lån.

Helsepersonell plikter å gi de erklæringene og uttalelsene som er nødvendige for å kunne vurdere rettigheter og plikter etter loven her og etter andre ordninger som Pensjonskassen administrerer.

Den som blir pålagt å gi opplysninger, erklæringer og uttalelser etter første og andre ledd, plikter å gjøre dette uten hinder av taushetsplikt. Den som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse.

Folketrygdloven § 21-4 c første til tredje ledd gjelder tilsvarende.

En person som setter fram krav om eller mottar en ytelse, plikter å gi de opplysninger, meldinger og attester som Pensjonskassen forlanger. Dette gjelder også boliglån. Plikten til å gi opplysninger mv. gjelder også et medlems ektefelle og livsarvinger og i tilfelle vergen.

Når et medlem av Pensjonskassen inngår ekteskap, eller når ekteskapet oppløses ved død eller skilsmisse, plikter medlemmet, den gjenlevende ektefellen eller i tilfelle vergen å sende melding om det til Pensjonskassen.

Unnlatelse av å etterkomme pliktene etter paragrafen her straffes med bøter.

§ 45 a skal lyde:

Statens pensjonskasse skal, uten hinder av taushetsplikt, ha tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendig *for å forvalte de ordningene* som Pensjonskassen administrerer. Pensjonskassen skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk.

Ny § 45 b skal lyde:

Statens pensjonskasse kan behandle innhentede personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig for å forvalte de ordningene som Pensjonskassen administrerer.

Pensjonskassen kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønsmessige vilkår, med mindre avgjørelsen er utvilsom.

Pensjonskassen kan behandle innhentede personopplysninger for å beregne forventet pensjon og premie, og for å forbedre informasjonen til medlemmene.

Pensjonskassen kan gi opplysninger til arbeidsgiver om medlemmene for kontroll av at de gitte opplysningene er riktige, og for kontroll av grunnlaget for pensjonspremien.

Pensjonskassen kan behandle innhentede personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig til utredning og produksjon av statistikk og analyse, men bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Pensjonskassen kan behandle innhentede personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig for å utvikle og teste it-systemer, men bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

Ny § 45 c skal lyde:

Pensjonskassen og annen pensjons- eller trygdeordning har gjensidig opplysningsplikt, når ytelse fra Pensjonskassen skal samordnes med ytelse fra den andre ordningen, eller Pensjonskassen har sluttet overenskomst med ordningen etter § 46.

III

I lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere gjøres følgende endringer:

§ 29 skal lyde:

Offentlig myndighet og pensjons- eller trygdeordninger plikter uten godtgjørelse og uten hinder av eventuell taushetsplikt å gi de opplysninger som trygdens organer trenger for å *forvalte pensjonsordningen*.

Garantikassen *for fiskere* kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret de opplysninger som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven. Garantikassen skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk

Ny § 29 a skal lyde:

Garantikassen for fiskere kan behandle innhentede personopplysninger når dette er nødvendig for å forvalte pensjonstrygden.

Garantikassen kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår, med mindre avgjørelsen er utvilsom.

Garantikassen kan behandle innhentede personopplysninger for å beregne forventet pensjon og premie, og for å forbedre informasjonen til medlemmene.

Garantikassen kan behandle innhentede personopplysninger når dette er nødvendig til utredning og produksjon av statistikk og analyse, men bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Garantikassen kan behandle innhentede personopplysninger når dette er nødvendig for å utvikle og teste it-systemer, men bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

IV

I lov 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen skal ny § 4 a lyde:

§ 4 a *Behandling av personopplysninger*

Arbeids- og velferdsetaten kan behandle innhentede personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig for å forvalte de ordningene som etaten administrerer.

Arbeids- og velferdsetaten kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår, med mindre avgjørelsen er utvilsom.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, registerføring og tilgang til registre.

V

I lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen gjøres følgende endringer:

Ny § 43 a skal lyde:

§ 43 a Behandling av personopplysninger

Kommunen, Fylkesmannen, Statens helsetilsyn og Arbeids- og velferdsdirektoratet kan behandle innhentede personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig for å behandle saker som gjelder tjenester etter loven her.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, registerføring og tilgang til registre.